

Nieuwe Driemanspolder

Activiteitenplan t.b.v. ontheffing piekberging

Definitief rapport

Hoogheemraadschap van Rijnland

oktober 2010

Nieuwe Driemanspolder

Ontheffing piekberging

Definitief rapport

dossier : C3730.01.003

registratienummer : LW-AF20100324/WNR

versie : 6

Hoogheemraadschap van Rijnland en Delfland
oktober 2010

INHOUD	BLAD
DEFINITIES:	3
1 INLEIDING	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Probleem- en vraagstelling	5
1.3 Doelstelling	6
1.4 Leeswijzer	6
2 PLANGEBIED EN HERINRICHTING	7
2.1 Huidige situatie - Gebiedsbeschrijving	7
2.1.1 Ligging t.o.v. beschermde natuurgebieden	8
2.2 Herinrichtingsplan	9
2.3 Werking van het waterbergingsgebied	10
2.4 Natuur in de toekomstige situatie	10
2.4.1 Welke soorten verwachten we binnen het piekbergingsgebied?	10
2.5 Piekberging	13
2.5.1 Omschrijving activiteit en werkzaamheden	13
2.5.2 Wijze waarop activiteiten uitgevoerd worden	13
2.5.3 Planning, kansberekening en onderbouwing	13
3 WETTELIJK KADER	17
3.1 Flora- en faunawet beschermt inheemse soorten	17
3.2 De Flora- en faunawet en ruimtelijke ontwikkelingen	17
3.3 Gedragscode, zorgplicht en ontheffing	21
4 TOETSING	23
4.1 Effectanalyse	23
4.2 Wettelijk belang, redenen genoemd in Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn	26
4.3 Geen andere bevredigende oplossing(en) [S]	26
4.4 Effectbeoordeling	27
4.4.1 Tijdelijke effecten	27
4.4.2 Permanente effecten	28
4.5 Mitigatie voor en tijdens de bergingsperiode	29
4.6 Mitigatie, na het wegpompen van het overtollige water	30
4.7 Restschade	31
4.8 Functionaliteit	31
4.9 Compensatie	32
4.10 Verantwoording [J]	32
5 BEHEER	33
5.1 Maaien riet en oevervegetaties	33
5.2 Baggeren	34
5.3 Onderhouden goed onderwaterrassen, onderwaterbanketten	35
5.4 Soortengericht beheer	35
6 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	37
6.1 Conclusies	37
6.2 Aanbevelingen	38

COLOFON

39

BIJLAGEN

DEFINITIES:

Abiotisch	betreffende de niet-levende natuur en groeiplaatsomstandigheden
Beheer	het geheel aan cyclisch terugkerende ingrepen om een vooraf gekozen doel te bereiken en 'vast te houden' en de randvoorwaarden daarvoor
Biodiversiteit	rijkdom en verscheidenheid aan soorten en/of ecosystemen en de genetische variatie
Bos	min of meer aaneengesloten vegetatie, gedomineerd door boomvormige houtige gewassen, met een eigen microklimaat
Ecologische Hoofdstructuur	het samenhangende vlak- en lijnvormige netwerk in Nederland (Natuurbeleidsplan, 1990), bedoeld om de biodiversiteit (soorten en ecosystemen) duurzaam te handhaven of te verbeteren
Ecologische verbindingzone	lijnvormige, min of meer ononderbroken vegetatiegordel bedoeld om de vrije passage van grond- of watergebonden soorten te garanderen, teneinde genetische uitwisseling mogelijk te maken en deelpopulaties te versterken of in stand te houden
Grasland	korte vegetatie, gedomineerd door eenzaadlobbigen (grassen, e.d.)
Habitat	kenmerkend leefgebied van een soort
Helofyten	water- en oevervegetatie, bestaande uit meerjarige planten, waarvan de onderwater zittende knoppen de winter overleven
Inrichting	(eenmalige) uitvoer van maatregelen om een gewenste (begin)situatie van een terrein(deel) te bereiken
Mitigeren	nemen van schadebeperkende maatregelen waardoor maatschappelijk noodzakelijk geachte aantastingen van natuurwaarden worden verzacht
Monitoren	het systematisch, cyclische en volgens van te voren afgesproken criteria volgen van de toestand van (specifieke) natuur(waarden)
Onderhoud	uitvoer van maatregelen om het normale gebruik en de functies van een terrein veilig te stellen
Vegetatietype	een vegetatiekundige eenheid, bepaald door een eigen structuur en soortensamenstelling, die op een bepaalde standplaats groeit. Een plantengemeenschap met een kenmerkende structuur, een karakteristiek uiterlijk en milieu en met een karakteristieke plantensamenstelling

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Mede als gevolg van de wateroverlast in 1998 in de beheersgebieden van de Hoogheemraadschappen van Rijnland en Delfland, hebben beide Hoogheemraadschappen gezocht naar meer verwerkingsruimte in het hoofdwatersysteem (de boezem). Door klimaatverandering wordt niet alleen meer neerslag door het jaar heen verwacht, maar tevens meer piekbuien waarbij in korte periode veel neerslag valt. Het huidige boezemsysteem bevat te weinig verwerkingsruimte waardoor in tijden van hevige neerslag het peil in de boezem te snel kan stijgen. Bij te hoge boezemwaterstanden kunnen kaden overstromen of zelfs doorbreken met alle gevolgen van dien voor de lager gelegen polders.

Beide Hoogheemraadschappen zijn gestart met het zoeken naar piekbergingsgebieden om tijdelijk overtollig water te kunnen bergen, om zo een verantwoord veiligheidsniveau te kunnen blijven waarborgen. Extra ruimte voor piekwaterberging is gevonden in de Nieuwe Driemanspolder. Het gebied wordt ingericht voor het incidenteel bergen van 2.000.000 m³ water in tijden van hevige neerslag.

De Nieuwe Driemanspolder ligt tussen de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Den Haag en is een open agrarisch gebied met weilanden, schapen, koeien en sloten. Betreffende gemeenten willen, in samenwerking met de provincie Zuid-Holland en de Hoogheemraadschappen Delfland en Rijnland, dit gebied door middel van

[5]¹ ruimtelijke ingrepen herinrichten als piekberging en als natuur- en recreatiegebied, om de **[6] openbare veiligheid** van de inwoners van delen van Stompwijk, Leidschendam en Zoetermeer te garanderen. Deze ontheffingsaanvraag betreft alleen overtredingen van de Flora- en faunawet bij de ingebruikname als piekberging. Voor de herinrichting als piekberging, natuur- en recreatiegebied is reeds ontheffing verleent (kenmerk FF/75C/2008/0132, december 2008).

Vanwege de mogelijke inundaties van de Nieuwe Driemanspolder tijdens het voortplantingseizoen (maart – september) wordt een ontheffing gevraagd van de verbodsbepalingen ex art. 75 van de Flora- en faunawet, met name voor wat betreft het verstoren van broedende vogels en het vernietigen van nesten en eieren, maar ook voor het verstoren van andere (voortplantende) dieren en verstering of vernietiging van hun holen, voortplantingsplaatsen en nageslacht.

[2] Het project, zoals beschreven in deze rapportage heet "**Piekberging Nieuwe Driemanspolder**".

De ontheffing voor de piekberging is supplementair aan een al verkregen ontheffing voor de herinrichting als natuur- en recreatiegebied (kenmerk FF/75C/2008/0132, december 2008) en

[4] wordt aangevraagd voor de periode van **onbepaalde tijd**.

1.2 Probleem- en vraagstelling

Het plangebied van de Nieuwe Driemanspolder (N3MP) is momenteel agrarisch gebied, waarin tal van weidevogels en akkervogels broeden. Na uitvoer van de herinrichting, die van dit landbouwgebied een waterbergingsgebied maakt, zullen de leefgebieden van de weide- en akkervogels verdwijnen, maar vestigen zich andere vogelsoorten. Het is niet uit te sluiten, dat bij extreme neerslag in het

---

¹ **[5]** of **[B]** = cijfers en letters tussen deze harde accolades verwijzen naar de vraag met het betreffende cijfer of letter in het formulier "Aanvraag Ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet".

voortplantingseizoen het waterbergingsgebied in gebruik moet worden genomen. Dit vormt ingevolge de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet een risico (overtreding artikel 11).

Om het risico voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij piekberging te beperken, zal een aanvullende ontheffingsaanvraag voor o.a. verstoring van broedende vogels en vernietiging van nesten en eieren worden ingediend. DHV is door **het Hoogheemraadschap van Rijnland**

[1a], bij monde van het **Projectbureau Nieuwe Driemanspolder** (het samenwerkingsverband van de gemeenten Leidschendam en Zoetermeer, de provincie Zuid-Holland en de Hoogheemraadschappen van Rijnland en Delfland) gevraagd om het projectplan (zogenaamde Activiteitenplan) van deze aanvullende ontheffingsaanvraag voor de Nieuwe Driemanspolder te schrijven.

[1B] Het adres van het Projectbureau Nieuwe Driemanspolder is:

Stephensonstraat 54,
2723 RN Zoetermeer

De contactpersoon is de heer D. Stekelenburg.

1.3 Doelstelling

Het doel is om een ontheffing te verkrijgen voor mogelijke overtredingen van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, voor het geval dat ooit de waterbergingsfunctie van de heringerichte Nieuwe Driemanspolder in het voortplantingseizoen aangewend moet worden.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is opgebouwd conform de vraagstelling in het aanvraagformulier ontheffing artikel 75 van de Flora- en faunawet. In dit formulier worden vragen gesteld, welke in voorliggende rapportage beantwoord worden, en hierin zijn aangeduid met de cijfers en letters uit het aanvraagformulier (**[2]** , **[A]**).

In hoofdstuk 1 worden de aanleiding, de probleem-, vraagstelling en de doelstelling van deze rapportage beschreven. Het volgende hoofdstuk (H2) geeft duidelijkheid over de huidige situatie en de soorten die na herinrichting verwacht worden en wat de piekberging inhoudt. In hoofdstuk 3 wordt het wettelijke kader vastgesteld waarna in hoofdstuk 4 de toetsing aan het wettelijk kader volgt en een beschrijving van de voorgenomen schadebeperkende en compenserende maatregelen (mitigatie en compensatie).

2 PLANGEBIED EN HERINRICHTING

2.1 Huidige situatie - Gebiedsbeschrijving

[A]² Het adres van het waterbergingsgebied van de Nieuwe Driemanspolder, het plangebied van deze rapportage is de Voorweg, Wilsveen. Landscheidingsdijk en Zoetermeerse Rijweg in de gemeenten Zoetermeer en Leidschendam.

[3] Het waterbergingsgebied ligt binnen de gemeenten Zoetermeer en Leidschendam in de provincie Zuid-Holland en is eigendom van de gemeente Zoetermeer, Bureau Beheer Landbouwgronden en diverse particuliere eigenaren.

De Nieuwe Driemanspolder is weergegeven in figuur 1 en bestaat anno 2010 voornamelijk uit open agrarisch gebied tussen Leidschendam-Voorburg en Zoetermeer. De Nieuwe Driemanspolder maakt deel uit van een droogmakerij in het veenweidegebied in dit deel van Zuid-Holland en is laaggelegen, van -4,75 meter tot - 5,25 m beneden NAP. De ondergrond bestaat voornamelijk uit zeelei- en zavelgronden.

Figuur 1. Plangebied van de piekberging in de Nieuwe Driemanspolder (binnen rode vierkant) [C]

Ecologisch van belang zijn vooral het centrale deel, dat een waardevolle weidevogelstand herbergt en de watergangen, waarin bijzondere plant- en vissoorten voorkomen.

In het gebied zijn cultuurhistorische elementen aanwezig die de ontstaansgeschiedenis van de polder laten zien, zoals de verkavelingrichting, de Landscheiding tussen de Hoogheemraadschappen van Delfland en Rijnland en de molengang langs de Molenvaart.

² [A] = refereert aan vraag A in het ontheffingsaanvraagformulier

Het huidige landgebruik is voornamelijk agrarisch: in het noordelijk deel weilanden voor de veeteelt, in het zuidelijk deel zowel weiland, als bouwland. Bewoning is beperkt en geconcentreerd in bebouwingslinten langs de Voorweg en het Wilsveen aan de randen van de polder. Ontsluiting van de polder vindt nu plaats via de N469 en, in mindere mate, via de Voorweg en Kostverlorenweg.

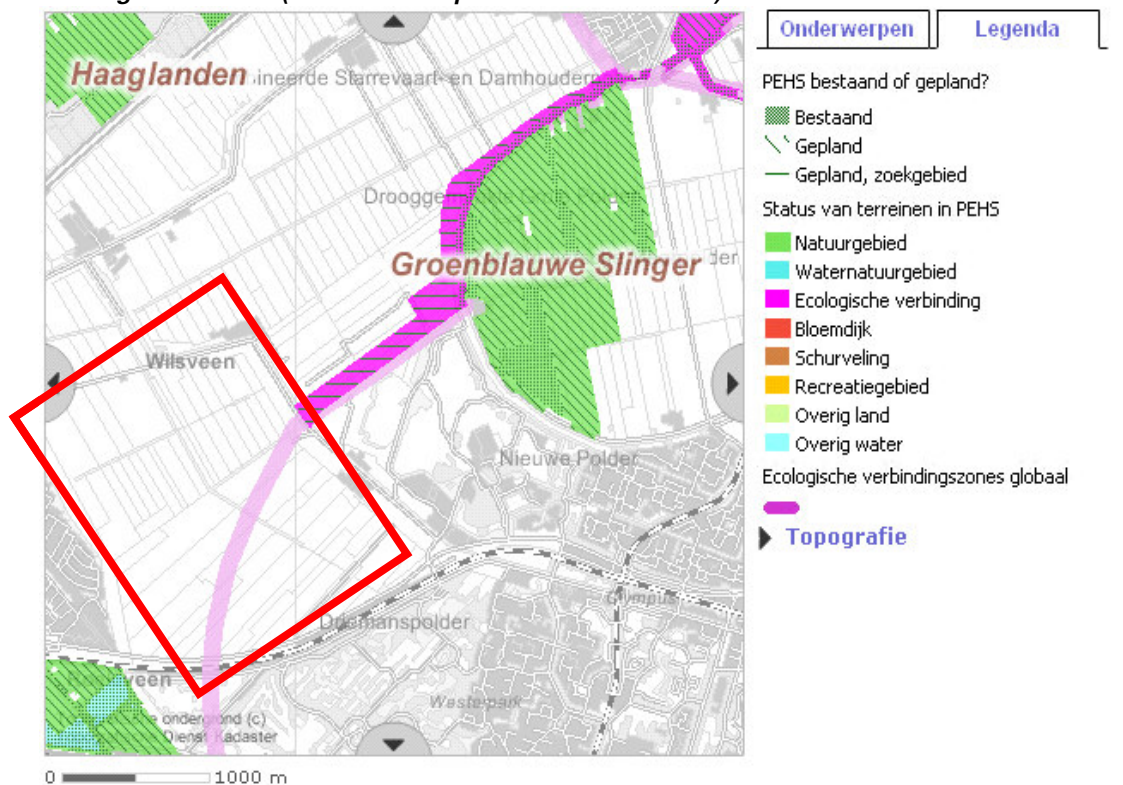
De piekberging in de Nieuwe Driemanspolder vindt plaats in het Middengebied, begrensd door de bebouwingslinten van Wilsveen en Voorweg, Zoetermeerse Rijweg (N469) en de Landscheiding.

Aan de noordkant is dit plangebied grotendeels begrensd door lintbebouwing, met daarachter het agrarische gebied van Pottveen en Wilsveen. Aan de oostkant is het plangebied grotendeels begrensd door lintbebouwing langs de Voorweg, met daarachter het Buytenpark. Aan de zuidkant is het plangebied grotendeels begrensd door provinciale weg N469, met daarachter het Westerpark. Het plangebied is aan de westkant begrensd door de woonwijk Leidschenveen.

De percelen zijn in de huidige situatie deels particulier eigendom, deels gemeentelijk eigendom en deels verworven door het Rijk. Het is de bedoeling dat alle percelen worden verworven voor de herinrichting van de Nieuwe Driemanspolder. Bij ingebruikname van het gebied als piekberging zal het eigendom berusten bij het Rijk (Staatsbosbeheer) en de kaden bij het Hoogheemraadschap van Rijnland. Een kaart met de eigendomsgegevens is opgenomen in de bijlage.

2.1.1 Ligging t.o.v. beschermde natuurgebieden

Figuur 2 De ligging van de Nieuwe Driemanspolder, met in rood een indicatie van het plangebied en in lichtgroen de EHS (Bron: website provincie Zuid-Holland)

[M] Er liggen geen Natura2000-gebieden in de directe omgeving van de Nieuwe Driemanspolder. Het dichtstbijzijnde Natura2000-gebied, Meijndel & Berkheide, ligt op meer dan 5 km ten noordwesten van de Nieuwe Driemanspolder aan de overzijde van de A4.

In de directe omgeving liggen wel enkele gebieden die zijn aangewezen als onderdeel van de EHS (zie figuur 2). Momenteel bestaat deze EHS uit grasland met als functie weidevogelgebied. Er zijn geen specifieke natuurdoeltypen opgesteld voor dit gebied.

De piekberging in de Nieuwe Driemanspolder heeft geen invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van dit deel van de EHS. Er blijft voldoende rust- en foerageergebied voor weidevogels aanwezig. Ook het realiseren van een ecologische verbinding door de Nieuwe Driemanspolder hoeft niet in conflict te zijn met de piekberging.

2.2 Herinrichtingsplan

Het gebied Nieuwe Driemanspolder krijgt vanuit de waterhuishouding twee nieuwe functies:

- seizoensberging
- piekberging (gecontroleerde hoogwaterberging).

Het gebied moet geschikt zijn voor permanente zoetwaterberging. Daarnaast moet de capaciteit van de berging vergroot kunnen worden voor de piekberging.

[D] Er wordt een dijk om het gebied aangelegd om deze functie te kunnen realiseren. Wanneer nodig wordt het peil opgezet om het overtollige water vanuit de Rijnlandse boezem in de Nieuwe Driemanspolder te kunnen bergen. Het overgebleven deel van de Nieuwe Driemanspolder wordt als bosrijk recreatiegebied aangelegd [**L** = nieuwe 'huidige situatie']. Door de aanleg van nieuwe sloten en -waar nodig- het verbreden van bestaande sloten wordt de waterbeheersing van dit deelgebied geregeld.

Figuur 3 Voorlopig ontwerp Nieuwe Driemanspolder (januari 2008) [**L**].

2.3 Werking van het waterbergingsgebied

[D] Ten tijde van hevige neerslag zal de boezem in het zuidoostelijke deel van Rijnland, met name rond Stompwijk, worden ontlast door overtollig water af te voeren via een stelsel van nieuw aan te leggen kanalen naar de Nieuwe Driemanspolder. Rijnland kan maximaal 1.700.000 m³ water bergen in de Nieuwe Driemanspolder. Het water wordt ingelaten met 10 m³ per seconde.

De boezem in het noordoostelijke deel van Delfland, met name rond Leidschendam-Voorburg, zal worden ontlast door overtollig water af te voeren via bestaande kanalen naar de Nieuwe Driemanspolder. Delfland kan maximaal 300.000 m³ water bergen. Het water wordt ingelaten met 4 m³ per seconde.

Indien de Hoogheemraadschappen Rijnland en Delfland de piekberging tegelijkertijd zullen gebruiken, wordt de Nieuwe Driemanspolder vanaf twee zijden gevuld. Het waterpeil van de plas in de Nieuwe Driemanspolder zal met maximaal 1,10 m stijgen in 48 uur. Dit is een peilstijging van ruim 2 cm per uur. Door de peilstijging zullen ook de eilanden in de waterplas onder water komen te staan. De verwachting is dat de piekberging eens in de 5 tot 25 jaar zal worden ingezet; dit zal meestal in de herfst - winter gebeuren, dus buiten het voortplantingseizoen.

De piekberging zal ca. 5 dagen gevuld blijven. Gedurende deze perioden hebben de Hoogheemraadschappen de tijd om het waterpeil in de boezem weer naar beneden te krijgen. Als het peil in de boezem weer is gezakt en de dreiging voor overstroming of kadebreuk is geweken, loopt de piekberging leeg tot op zijn normale peil. De eilanden komen weer boven water uit. Het ledigen van de piekberging gebeurt door een stuw te laten zakken en duurt ca. 10 dagen. Het water wordt vervolgens afgevoerd via het bestaande watersysteem van watergangen en gemalen.

2.4 Natuur in de toekomstige situatie

[L] Binnen het gebied voor de piekberging vestigt zich na de herinrichting van de Nieuwe Driemanspolder 'nieuwe' natuur. Weiden en akkers maken plaats voor open water, met ondiepe en diepere delen, natuurvriendelijke oevers, rietkragen, met kruiden begroeide dijken en een 'landstrook' met mogelijk dotterbloemgrasland en riet en ruigtes.

In de plaats van de huidige soortenarme graslanden en landbouwgewassen komen riet en moerasplanten.

Ook buiten het piekbergingsgedeelte wordt nieuwe natuur ontwikkeld. Aan de noordzijde van de N3MP wordt een compensatiegebied voor steenuilen en kerkuilen ingericht, met kruidenrijk grasland met schapenbegrazing, rijtjes knotwilgen, poelen, hoogstamboomgaarden, meidoornhagen en sloten met clusters loofbomen. Aan de oostzijde komt een forellenkwekerij met hengelsportmogelijkheden en verspreid bosjes. Aan de zuidoost en zuidwestzijde komen loofbosjes met open graslanden.

2.4.1 Welke soorten verwachten we binnen het piekbergingsgebied?

[N]

Aangezien het nieuwe gebied heringericht wordt met oever- en rietlanden en graslanden biedt dit nieuwe habitats voor een groot aantal soorten. In plaats van weidevogels, veldmuizen en hazen komen water-, moeras- en bosvogels en zullen amfibieën en kleine zoogdieren, zoals de waterspitsmuis, de N3MP bevolken.

In plaats van de langpootmuggen en rouwvliegen van het agrarische gebied zullen libellen en vlinders de overhand krijgen. In plaats van de nu overal voorkomende tiendoornige stekelbaarsjes van modderige en zuurstofarme sloten zullen zigtjagers en vissoorten van helder water, zoals de snoek de overhand krijgen.

[O] Onderstaande opsomming is gebaseerd op het huidige voorkomen van soorten in de N3MP (inventarisaties van Van der Goes en Groot, 2004; informatie van de Stichting Werkgroep Groenbeheer Nootdorp-Leidschendam, 2007, 2008, 2009, aanvullend onderzoek van DHV, 2009 en recente informatie van de heer J. Vos, stadsecoloog van de gemeente Zoetermeer en eigen expert-judgement).

Er kunnen broedvogels verwacht worden van oevers en rietlanden (met plaatselijk elzen- of wilgenstruwelen) zoals roerdomp, fuut, waterral, waterhoen, meerkoet, knobbelzwaan, grauwe gans, grote Canadese gans, Nijlgans, brandgans, tamme - of soepgans, wilde eend, boereneend, krakeend, kuifeend, fazant, bruine kiekendief, koekoek, houtduif, zomertortel, merel, zanglijster, blauwborst, roodborst, heggenmus, winterkoning, kleine karekiet, grote karekiet, bosrietzanger, sprinkhaanzanger, rietzanger, snor, fitis, tijtjaf, zwartkop, tuinfluiter, braamsluiper, grasmus, kneu, groenling, putter, vink, rietgors, zwarte kraai, gaai. Misschien dat (al of niet tijdelijk) kokmeeuwen, zwartkopmeeuwen of de snel verstoorde zeldzame zwarte sterns en visdieven op drijvende of halfverankerde watervegetatie hun nesten bouwen.

Op de graslandjes kunnen ganzen foerageren en weidevogels foerageren en broeden. Voor weidevogels is het gebied minder interessant omdat het maar een aantal kleine, versnipperde graslandjes bevat en er in de omgeving grotere, meer open (en dus meer geschikte) graslanden liggen. Toch is het niet uit te sluiten dat op één of enkele van de graslandjes de minder schuwe weidevogels Kievit, scholekster en tureluur en zangvogels zoals graspieper of witte kwikstaart, zullen gaan broeden.

Er zullen waarschijnlijk geen vaste, jaarrond beschermde broedplaatsen (oude, dikke bomen met roofvogelnesten of jaarrond gebruikte spechtenholten) ontstaan.

Maar in het gehele gebied zullen uilen en roofvogels, met name steenuil, kerkuil, torenvalk, buizerd en bruine kiekendief, vooral de graslandjes gebruiken als vast jachtgebied. Deze dieren gebruiken het gebied nu (anno oktober 2010) ook al als vast jachtgebied. Zolang de omgeving genoeg draagkracht behoudt voor deze soorten, worden deze roofvogels ook in de nieuwe situatie verwacht. Als dit vaste jachtgebied van wezenlijk belang (lees: onmisbaar) is voor een ongestoorde voortplanting van genoemde roofvogels en uilen, dan gelden deze vaste jachtgebieden als vaste, jaarrond beschermde verblijfplaatsen. Een inundatie van de N3MP zal *kunnen* leiden tot een tijdelijke achteruitgang van de draagkracht van het vaste jachtgebied, hetgeen invloed kan hebben op de voortplantingsresultaten van genoemde uilen en dagroofvogels.

Rondom de huidige bebouwing komen ook veel boerenzwaluwen, huiszwaluwen, huismussen en spreeuwen, kauwen, zwarte kraaien eksters voor. Deze zullen ook in het nieuwe ingerichte gebied blijven foerageren. Voor de zwaluwen zal de (voedsel)situatie er mogelijk zelfs tijdelijk beter op worden.

Het gebied zal ook geschikt zijn voor een groot aantal zoogdieren. Grondgebonden algemene (spits)muissoorten, zoals veldmuis, woelrat, bosmuis, huisspitsmuis en bosspitsmuis alsook andere algemene zoogdierensoorten zoals mol en haas en misschien wel vos kunnen in het nieuw ingerichte gebied voorkomen. Ook andere, minder algemene zoogdieren, zoals dwergmuis, bunzing, wezel, hermelijn, egel, dwergspitsmuis en mogelijk ook waterspitsmuis (bekend van rietstroken langs het naastgelegen Buytenpark in Zoetermeer) zullen al of niet tijdelijk in de randen van het waterberginggebied van de Nieuwe Driemanspolder voorkomen. Het gebied vormt in de huidige situatie al onderdeel van het leefgebied van een aantal vleermuizen zoals rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis en watervleermuis. Na de herinrichting van de Nieuwe Driemanspolder tot waterberging- en recreatieplas wordt het gebied geschikter als foerageergebied voor deze soorten, vooral voor waterminnende soorten zoals ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis en meervleermuis.

Het piekbergingsgebied kan geschikt zijn voor een aantal amfibieën. Soorten zoals meerkikker, middelste groene kikker, gewone pad, bruine kikker en kleine watersalamander zullen zonder meer blijven voorkomen. De rugstreepad is in het verleden niet in het gebied aangetroffen, maar er moet rekening gehouden worden met de vestiging van deze soort; de rugstreepad komt algemeen voor in het nabijgelegen Ypenburg, bijvoorbeeld in de hogere delen van het projectgebied N3MP.

Het gebied met de nieuwe rietlandjes en natuurvriendelijke oevers wordt ook beter geschikt voor de ringslang. Het is niet onmogelijk dat deze soort zich op termijn in de heringerichte Nieuwe Driemanspolder vestigt omdat in de omgeving van Leiden, Boskoop en Gouda geïsoleerde populaties ringslang aanwezig zijn; mogelijk dat de realisatie van ecologische verbindingzones er toe leidt, dat ringslangen zich richting de N3MP kunnen verplaatsen.

Er komen straks in het water vissoorten voor als de (zwaar) beschermde bittervoorn, kleine modderkruiper en bierpje en algemene niet-beschermde vissoorten zoals snoek, baars, tiendoornige stekelbaars, rietvoorn en blankvoorn; niet uit te sluiten is het (toekomstige) voorkomen van zwaarbeschermde grote modderkruiper.

Plantensoorten, die nu alleen nog in een enkele relatief schone wetting met bredere oevers voorkomen, zullen snel het nieuwe gebied koloniseren. Uiteindelijk kunnen algemene soorten van ondiep water en rietoevers verwacht worden zoals gele plomp, watergentiaan, waterlelie, grote lisdodde, kattenstaart, riet, egelskop, moeras-vergeet-me-nietje en zwanenbloem, maar mogelijk ook minder algemene soorten van matig voedselrijk gebiedseigen (kwel)water en vochtige wateroevers, zoals de beschermde rietorchis, moeraswespenorchis en dotterbloem.

Het water en de oevers met rietbegroeiing vormen bijzonder geschikt habitat voor insecten, zoals libellen. Soorten zoals vroege en blauwe glazenmaker, grote keizerlibel, viervlek, lantaarntje, azuurwaterjuffer, vuurjuffer, paardenbijter en platbuik kunnen hier aangetroffen worden. Voor zeldzame en door de Flora- en faunawet beschermde soorten (witsnuitlibel, groene glazenmaker) zal de waterkwaliteit niet optimaal zijn. Ook allerlei aquatische keversoorten zullen voorkomen zoals spinnende watertor en de niet-beschermde waterroofkeversoorten. Het huidige voorkomen van de zwaarbeschermde brede geelgerande- en gestreepte waterroofkever is uitgesloten, maar wellicht komen de soorten over enkele decennia weer op meerdere plaatsen in helder water voor.

Van de beschermde waterslakken kan de platte schijfhorenslak in de waterberging van de Nieuwe Driemanspolder zich eveneens in de toekomst vestigen.

Een actualiserend onderzoek naar het huidige voorkomen (2009) van rugstreepadden, vleermuizen, broedende uilen in de N3MP is in 2009 verricht door DHV, contactpersoon **[G]** Ing. I.W. van Woersem³.

Een actualiserend onderzoek naar het huidige voorkomen (2010-2011) van beschermde vissoorten, vleermuizen, gestreepte waterroofkever en heel misschien de brede geelgerande waterroofkever en platte schijfhoren binnen de Nieuwe Driemanspolder staat op het programma.

---

³ Ing. I.W. van Woersem, relevant diploma HBCS, bosbouw-natuurbeheer 1979. Sinds de 70er jaren actief als broedvogelinventariseerder, monitoorder amfibieën en reptielen. Actief monitoorder als vrijwilliger bij SOVON (2 BMP-plots, PTT, watervogeltellingen) en RAVON (reptielenroute, amfibieëntraject, actualiseringslag). Sinds 80er jaren actief als inventariseerder vleermuizen, de laatste jaren beroepshalve zeer intensief (DHV, Van den Bijtel Ecologisch Onderzoek).

2.5 Piekberging

2.5.1 Omschrijving activiteit en werkzaamheden

[B] Nadat de Nieuwe Driemanspolder is heringericht tot een nat recreatiegebied met rietlanden, oevervegetaties met wilgenstruwelen en 's winters onderlopende graslanden, kan/moet het gebied in noodgevallen ook dienst doen als bergingsgebied bij piekbelasting van het watersysteem. Bij zwaar en aanhoudende neerslag kan wateroverlast in de omliggende gemeenten optreden. Om het zuidoostelijke deel van Rijnland (met name het gebied rond Stompwijk) en het noordoostelijke deel van Delfland (met name het gebied rond Leidschendam-Voorburg) te ontlasten, kan tijdens deze piekmomenten water geborgen worden in de Nieuwe Driemanspolder. Hierbij wordt overtollig water via een nieuw aan te leggen watergang naar de Nieuwe Driemanspolder geleid.

2.5.2 Wijze waarop activiteiten uitgevoerd worden

[D] Het te bergen water stroomt vanuit het noordoosten eerst de noordelijke tussenboezem in (zie figuur 4). Hierbij wordt het aanwezige water via een (te openen) stuw in de aanvoerrote naar de meer zuidelijke boezem gedrukt.

Er moet bij deze noodopslag in 48 uur (maximaal) 2 miljoen m³ water geborgen kunnen worden. Het duurt ongeveer 5 dagen voordat het geborgen water weer afgevoerd is via kanalen en gemalen in het noordwesten van het bergingsgebied en het normale waterpeil weer is bereikt.

Figuur 4 Kaart met waterstromen bij piekberging (plangebied binnen blauwe stippellijn)

2.5.3 Planning, kansberekening en onderbouwing

Beheersgebied Delfland

In de afgelopen tientallen jaren is het beheersgebied van Delfland in grote mate verhard met woningen, bedrijventerreinen en kassen. Daardoor kan het regenwater niet goed de bodem in trekken en stroomt het direct de sloot in. Daarnaast is door klimaatverandering het neerslagpatroon veranderd. Er valt niet alleen meer neerslag, maar er valt veel neerslag in een korte periode (hevige regenbuien in enkele uren). Het watersysteem van Delfland kan deze grote hoeveelheden water niet goed verwerken.

In 1998, 2000 en 2001 heeft het beheersgebied van het Hoogheemraadschap van Delfland te kampen gehad met wateroverlast. Daarom is het Hoogheemraadschap van Delfland in 2001 gestart met het programma ABCDelfland. ABC staat voor Afvoer- en BergingsCapaciteit. Met dit programma legt Delfland een watersysteem aan dat in staat is grote hoeveelheden neerslag goed te verwerken. Het doel is een veilig watersysteem en het beperken van wateroverlast in de toekomst.

In 2003 is het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) vastgesteld. Hierin zijn landelijke normen voor wateroverlast en beschermingsniveaus vastgesteld. Delfland heeft dit vertaald naar de zogenaamde ABC-normen. Deze normen zijn verankerd in de provinciale Waterverordening Delfland. Naast bergingsnormen zijn er ook normen voor het afvoeren van water. De normen voor berging en afvoer zijn zo op elkaar afgestemd, dat afhankelijk van het landgebruik, een bepaalde bui kan worden verwerkt in het watersysteem.

Delfland rekent zijn gehele watersysteem door met als resultaat een opgave voor de berging en de afvoer. De opgave wordt vervolgens vertaald naar een maatregelenpakket om de knelpunten in het watersysteem op te lossen. Daarmee bereikt Delfland een robuust watersysteem, nu en in de toekomst. Met het toepassen van de ABC-normen is een grote stap gezet om het watersysteem aan de in het NBW afgesproken beschermingsniveaus te laten voldoen.

Voor het gebied rondom Leidschendam is bepaald dat er voor dit deel van de boezem een berging van 300.000 m³ nodig is. In geval van hevig neerslag stijgt het peil in de boezem te snel. Daardoor kunnen de boezemkaden overstromen of zelfs doorbreken, met alle gevolgen van dien voor de lager gelegen bebouwing. Door gecontroleerd 300.000 m³ water in te laten in de piekberging, kan het peil in de boezem beter worden beheerst. Het programma ABCDelfland, waar de Nieuwe Driemanspolder deel van uit maakt, is door de Verenigde Vergadering vastgesteld op 19 april 2001 en herbevestigd op 25 november 2004.

De berekeningen zijn gebaseerd op klimaatscenario's zoals vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water. Daarbij is gebruik gemaakt van langjarige neerslagreeksen van 1906 tot en met 2004 van het KNMI.

Beheersgebied Rijnland

Door de geografische ligging in combinatie met de locaties van de boezemgemalen is het al sinds 'mensenheugenis' lastig om het boezempeil in het zuidwesten van Rijnland onder extreme omstandigheden goed te beheersen.

Sinds 1950 wordt het criterium gehanteerd dat het boezempeil niet hoger mag zijn dan 0.50 minus NAP. Dit criterium is vastgelegd in het peilbesluit voor de Boezem door de Verenigde Vergadering, medio 2000.

Het watersysteem in het zuidwesten van Rijnland (en meer concreet: de omgeving van Stompwijk) is onvoldoende beheersbaar. Dit heeft te maken met:

- uithoek van het boezemsysteem; dit beperkt het effect van boezembemaling op de waterstand in de betreffende omgeving. Wegpompen door boezemgemaal Katwijk heeft voor de betreffende omgeving onvoldoende (directe) invloed;

- opwaaiing bij noordwestenwind; wat de boezemwaterstand in de betreffende omgeving verhoogt.

In de Verenigde Vergadering van Rijnland van april 2001 is de afweging gemaakt tussen malen en bergen. Omdat uitbreiding met alleen bemalingcapaciteit geen oplossing biedt voor het voorkomen van ongewenst hoge waterstanden in de omgeving van Stompwijk en men zich toch wil committeren aan de (peil)besluiten uit 1950 en 2000 is gekozen voor het aanleggen van een piekberging.

Destijds werd daarbij aanbevolen om aansluiting te zoeken bij de reeds in gang gezette initiatieven (Landinrichting Leidschendam) voor een bergingsmogelijkheid in de Nieuwe Driemanspolder. Mede omdat dit de haalbaarheid zou vergroten vanwege het brede bestuurlijke draagvlak voor deze initiatieven in de regio.

[F] Normaal gesproken vindt de zwaarste regenval plaats in de nazomer, begin herfst (augustus – september). Door de huidige klimaatverandering (met steeds vaker langere periodes van droogte maar ook met steeds grotere hoosbuien) is niet uit te sluiten dat in de toekomst een keer in het voorjaar een periode met enorme stortbuien van > 100 mm per etmaal in de buurt van Stompwijk en Leidschenveen voor zal komen. Daarop zijn de huidige regenwaterafvoeren niet berekend. Waterafvoer zal dan via het oppervlaktewatersysteem richting het waterbergingsgebied van de Nieuwe Driemanspolder geleid moeten worden. De kans dat de piekberging wordt ingezet is geschat op eens in de 5 tot 25 jaar.

3 WETTELIJK KADER

Binnen dit project dient getoetst te worden aan de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet aangezien bij de piekberging effecten op kunnen treden op beschermde soorten. De geest van de Flora- en faunawet is het beschermen van alle individuen en populaties van inheemse plant- en diersoorten tegen schadelijk menselijk handelen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen streng (Tabel 3 = Bijlage 1, Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en soorten van Bijlage IV van de Habitatrictlijn) en minder streng (Tabel 1 en 2) beschermde soorten. Uitgangspunt is dat verzamelen, verstoren, doden of vernietigen van beschermde soorten of verstoren van het leefgebied (groeiplaats, jachtgebied, voortplantingshabitat) niet is toegestaan. Indien onvermijdelijk, dan kan een ontheffing worden verleend door het ministerie van LNV, indien de initiatiefnemer aantoonbaar zorgvuldig te werk te gaan, effecten zo veel mogelijk voorkomt en resteffecten compenseert.

3.1 Flora- en faunawet beschermt inheemse soorten

Sinds 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet implementeert de soortbescherming van de Europese Vogel- en Habitatrictlijnen, de Jachtwet en de oude Natuurbeschermingswet.

De Flora- en faunawet (en haar Algemene Maatregel van Bestuur van 2005) richt zich op de bescherming van wilde planten en dieren, met als doel het behoud van de biodiversiteit. Welke planten- en dieren in welke mate beschermd zijn, staat in de wet. In augustus 2009 zijn er enkele wijzigingen doorgevoerd.

3.2 De Flora- en faunawet en ruimtelijke ontwikkelingen

In de Flora- en faunawet zijn twee belangrijke principes vastgelegd en wel

- (1) dat planten en dieren ook beschermd dienen te worden, omdat hun bestaan waardevol is en
- (2) dat een ieder de plicht heeft voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en voor hun directe leefomgeving (zorgplichtbepaling). Hieruit voortvloeiende zijn in de wet verbodsbepalingen opgenomen. Hiervan zijn, zeker in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen, de verbodsbepalingen op handelingen die het voortbestaan van planten en dieren in gevaar kunnen brengen, de belangrijkste (zie kader).

Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Bepalingen betreffende planten op de groeiplaats (artikel 8):

- het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse soort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of van hun groeiplaats te verwijderen.

Bepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving (artikelen 9 - 12):

- het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- het is verboden dieren behorende tot een beschermde inheemse soort opzettelijk te verontrusten.
- het is verboden nesten, holen of andere voortplantingsplaatsen of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- het is verboden eieren van dieren behorende tot een beschermde inheemse soort te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Bij ruimtelijke ingrepen, zoals de plannen voor piekenberging van de Nieuwe Driemanspolder bij ernstige wateroverlast, dient vooraf beoordeeld te worden welke negatieve gevolgen de ingrepen zullen hebben voor de eventueel aanwezig beschermde inheemse soorten. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de

initiatiefnemer van het betreffende project (omgekeerde bewijslast). Bij de uitwerking van plannen of bij de planning van werkzaamheden is het van belang dat de volgende aspecten duidelijk worden:

- welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en rondom de te slopen gebouwen voor?
- leidt het realiseren van de plannen of de uitvoering van de geplande werkzaamheden tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- kunnen de plannen of de voorgenomen werkzaamheden zodanig aangepast worden dat dergelijke handelingen niet of in mindere mate gepleegd worden?
- is, om de plannen te kunnen uitvoeren of de werkzaamheden te kunnen verrichten, ontheffing (ex. art. 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet vereist?

In februari 2005 is de zogenaamde Algemene Maatregel van Bestuur, de 'AMvB, art. 75' van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin zijn de beschermde soorten verdeeld over verschillende tabellen, die een afzonderlijk beschermingsregime kennen. In augustus 2009 is een herziening van de Flora- en faunawet vastgesteld, waardoor de beschermingsregimes enigszins zijn gewijzigd. Deze worden hieronder beschreven.

Tabel 1-soorten: Algemene soorten (Tabel 1 AMvB).

Voor overtreding van verbodsbepalingen betreffende (individuen van) algemeen voorkomende soorten door werkzaamheden geldt een algemene vrijstelling van de verboden uit de artikelen 8 tot en met 12. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld.

Tabel 2-soorten: Overige soorten (Tabel 2 AMvB).

Voor plannen en projecten die een negatief effect hebben op soorten uit tabel 2 moet ontheffing worden aangevraagd, tenzij een organisatie volgens een goedgekeurde gedragscode werkt. Voor de ontheffingaanvraag moet een zogenaamde lichte toets doorlopen worden, waarin getoetst wordt of de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding komt.

Tabel 3-soorten: Soorten bijlage IV Habitatrichtlijn/ bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (samen Tabel 3 AMvB)

Voor bijlage 1-soorten van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit Tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van alle belangen uit dit Besluit. In de praktijk komen bij bijlage 1-soorten onderstaande vier belangen het meest voor bij een ontheffing voor een ruimtelijke ingreep:

- bescherming van flora en fauna (b)
- volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten. (e)
- uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn geldt dat voor een ruimtelijke ingreep alleen ontheffing kan worden verleend op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dat zijn:

- bescherming van flora en fauna (b)
- volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten. (e)

De in de Vogelrichtlijn genoemde 'goede redenen van groot openbaar belang' zijn:

- het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid,
- het belang van de veiligheid van het luchtverkeer,
- het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren,
- het beschermen van flora en fauna,

- doeleinden in verband met onderzoek en onderwijs,
- het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doeleinden samenhangende teelt.

Voor de ontheffingaanvraag voor tabel 3-soorten moet de zogenaamde zware ADC-toets doorlopen worden, waarin niet alleen getoetst wordt of de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding komt, maar ook:

- of er geen -voor de bedreigde soort in kwestie- betere **A**lternatieven (alternatievenafweging) zijn, èn
- of er inderdaad wel sprake is van een **D**wingende reden van groot openbaar belang, èn
- of er wel (vooraf) voldoende wordt ge**C**ompenseerd.

Voor de veelvoorkomende beschermde soorten, opgenomen in tabel 1, behoeft voor deze soorten geen ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Voor soorten uit tabel 2 geldt eveneens een algemene vrijstelling, mits de werkzaamheden worden uitgevoerd conform een ministerieel goedgekeurde gedragscode. Werkt men niet conform een dergelijke gedragscode dan dient een ontheffing van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd indien overtreding hiervan te verwachten is. Is er sprake van ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, waartoe ook de piekenberging van de Nieuwe Driemanspolder bij ernstige wateroverlast gerekend moet worden, in een gebied waar soorten uit tabel 3 voorkomen, dan is altijd een ontheffing nodig, mits er natuurlijk sprake is van handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet.

Vogels en vaste verblijfplaatsen

Vanwege de bepalingen in de Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de nationale regelgeving, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Er is feitelijk geen vrijstelling of ontheffing mogelijk voor het verstoren van broedende vogels, of verstoren of vernietigen van nesten, eieren of jongen. Mogelijke negatieve effecten op een broedgeval moeten dus altijd worden voorkomen. Dit kan worden gerealiseerd door 'buiten het broedseizoen' de werkzaamheden aan te vangen, of te voorkomen dat een vogel begint te broeden in een plangebied. Voor het verstoren van vaste, jaarrond gebruikte broedplaatsen van vogels (roofvogelnesten, verblijfplaatsen steenuil e.d.) buiten het broedseizoen dient een ontheffing te worden aangevraagd. Hiervoor dient een uitgebreide toets doorlopen te worden (zie tabel 3-soorten).

In augustus 2009 is de Flora- en faunawet ook voor vogels en hun vaste verblijfplaatsen op enkele aspecten aangepast. Betreffende de jaarrond beschermde nesten zijn vier categorieën in het leven geroepen waarvoor de verbodsbepaling van artikel 11 het *gehele* jaar geldt:

1. nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil);
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: gierzwaluw en huismus);
3. nesten van vogels, zijde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar en kerkuil);
4. nesten van vogels die jaar-in-jaar-uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk en ransuil, maar ook buizerd).

De volgende categorie nesten is *niet* buiten het broedseizoen beschermd:

5. nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om in de nabijheid een nieuw nest te bouwen.

Onder het begrip 'nesten' valt ook het deel van het vaste leefgebied dat onmisbaar is om ongestoorde voortplanting van genoemde soort op deze plaats te garanderen!

Er is eveneens een nieuwe aanpak bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen, zoals de piekberging van de Nieuwe Driemanspolder bij ernstige wateroverlast. Door deze nieuwe aanpak is de nadruk nog meer komen te liggen op het voorkomen van effecten (mitigatie); het wordt gestimuleerd om te mitigeren en in sommige gevallen wordt het een stuk moeilijker om ontheffing te krijgen voor het overtreden van verbodsbepalingen. Indien er een ruimtelijke ingreep plaatsvindt *in een plangebied met beschermde soorten* dan zijn er twee mogelijkheden bij een ontheffingsaanvraag:

1. voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. De Dienst Regelingen beoordeelt de voorgenomen mitigerende maatregelen. Als deze voldoende zijn, ontvangt de aanvrager een beschikking met daarin de goedkeuring van de maatregelen, in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag. Ontheffing is namelijk niet nodig, omdat dankzij de maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen.
2. zijn mitigerende maatregelen niet mogelijk? Dan volgt een volledige beoordeling voor ontheffing.

Ad. mogelijkheid 1: mitigerende maatregelen

De schadebeperkende maatregelen die worden getroffen om te voorkomen dat overtreding van de Flora- en faunawet plaatsvindt, kunnen worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door *ontheffing aan te vragen*. Het gaat erom dat de functionaliteit van voortplanting- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de aanwezige beschermde soort behouden blijft. Indien de Dienst Regelingen de schadebeperkende maatregelen als voldoende beschouwt, dan ontvangt de aanvrager een besluit waarin staat dat ontheffing niet nodig is, omdat de maatregelen zijn goedgekeurd.

Om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen kan het noodzakelijk zijn dat deze moeten worden gevangen en verplaatst. Hiervoor is *geen* ontheffing nodig van artikelen 9 en 13 lid 1, omdat niet de bedoeling bestaat om de dieren definitief uit de natuur te verwijderen. Onder begeleiding van een deskundige mogen soorten over een kleine afstand en voor korte tijd worden verplaatst, om ze te beschermen tegen de negatieve gevolgen van het project. Dit geldt voor alle beschermde soorten, maar uitdrukkelijk niet voor muizen en spitsmuizen, vleermuizen en vogels. Deze dieren zijn zeer stressgevoelig en kunnen makkelijk overlijden door stress tijdens het vangen.

Om goedkeuring te krijgen voor de uitvoer van de voorgenomen schadebeperkende, mitigerende maatregelen dienen in een 'projectplan' de volgende punten beantwoord te worden:

- welke beschermde soorten leven er in het plangebied?
- wat is de functie van het gebied voor de soort? Bijvoorbeeld: foerageergebied, migratieroute, voortplantingsgebied, trekroute of winterverblijf.
- in hoeverre wordt deze functionaliteit aangetast door de voorgenomen werkzaamheden?
- welke mitigerende maatregelen zijn uitgevoerd of worden genomen om de functionaliteit te behouden? Het moet ecologisch onderbouwd zijn dat de maatregelen met een zekere grenzende waarschijnlijkheid zullen werken.

Ad. mogelijkheid 2: ontheffing

Bij de beoordeling van een ontheffingsaanvraag stelt Dienst Regelingen in onderstaande volgorde de volgende vragen (herzien per augustus 2009):

- in welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen aangetast door de werkzaamheden?
- is er een wettelijk belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- komt de gunstige staat van instandhouding van de (deel)populatie van de betreffende soort niet in gevaar?

Vervolgens wordt door Dienst Regelingen beoordeeld of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling. In geval van de N3MP geldt uiteraard het wettelijk belang “volksgezondheid of openbare veiligheid (d)”.

3.3 Gedragscode, zorgplicht en ontheffing

Gedragscode Flora- en faunawet

In een (door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde) gedragscode staat hoe tijdens (beheer)werkzaamheden schade aan beschermde planten en dieren voorkomen of geminimaliseerd dient te worden. Bij werken conform een goedgekeurde gedragscode hoeft men geen ontheffing te hebben voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ‘overige soorten’ uit tabel 2, als de gunstige staat van instandhouding van genoemde soorten niet in het geding is. Voor de soorten uit tabel 3 (zwaar beschermde vissen, vogels, vleermuizen) is echter, bij overtreding van de verbodsbepalingen, wel nog steeds ontheffing ex art. 75 nodig.

Algemene zorgplicht Flora- en faunawet

Naast bovengenoemde bepalingen is er in alle gevallen en bij alle (ook de algemene) soorten sprake van de algemene zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet). Hierin staat beschreven dat iedereen voldoende zorg in acht neemt voor dieren, planten en hun leefomgeving. Dit houdt onder andere in dat, voor zover redelijk, handelingen nagelaten of juist genomen worden om negatieve invloeden op soorten te voorkomen, beperken of tegen te gaan.

Ontheffing ex artikel 75 Flora- en faunawet

Als –na uitvoer van schadebeperkende / mitigerende maatregelen- restschade en overtreding van een verbodsbepaling betreffende een tabel 2- of 3-soort niet is te voorkomen, dient een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd.

Als het bevoegd gezag (Dienst Regelingen, de uitvoeringsinstantie van het ministerie van LNV te Den Haag) constateert dat:

- de ruimtelijke ingreep / het wettelijk belang als reden van ontheffingverstrekking geaccepteerd is binnen de huidige stand van zaken van de jurisprudentie
- alle relevanten natuurwaarden goed en volledig conform de richtlijnen van de Gegevensautoriteit Natuur geïnventariseerd zijn
- de effectanalyse goed en goed onderbouwd is verricht
- eventuele alternatieven goed en volledig onderzocht zijn
- voldoende schadebeperkende (mitigerende) maatregelen worden genomen
- zorgvuldig wordt gehandeld
- de gunstige staat van instandhouding van de deelpopulatie van de soort gewaarborgd is, en
- restschade volledig gecompenseerd wordt,

dan

verstrekt de Dienst Regelingen, hierin geadviseerd door de ecologen van de Dienst Landelijk Gebied, een ontheffing voor overtreding van betreffende verbodsbepalingen, vaak echter onder specifieke voorwaarden.

Met de genoemde ontheffing, en rekening houdend met de vastgestelde mitigerende maatregelen en specifieke voorwaarden uit de verkregen ontheffing, vooraf de compensatie al uitgevoerd hebbende, kunnen de voorgenomen werkzaamheden, activiteiten gestart worden.

4 TOETSING

Zoals net beschreven, stelt de Dienst Regelingen bij de beoordeling van een ontheffingsaanvraag in onderstaande volgorde de volgende vragen (herzien per augustus 2009):

- is er sprake van schade / overtreding van verbodsbepalingen?
- is er een wettelijk belang? (behalve bij tabel 1 en 2-soorten)
- is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij tabel 1 en 2-soorten)
- in welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen aangetast door de werkzaamheden?
- welke schadebeperkende maatregelen kunnen er worden genomen?
- komt de gunstige staat van instandhouding van de (deel)populatie van de betreffende soort niet in gevaar?

De effectanalyse moet worden gericht op zowel de tijdelijke effecten tijdens de bergingsfase als de langdurige effecten nadat het water weer is weggepompt. Om de negatieve effecten te beperken of te voorkomen dienen maatregelen te worden genomen. Aan deze maatregelen dient de initiatiefnemer zich te conformeren.

4.1 Effectanalyse

De kans op ingebruikname van het gebied als berging is het grootst in de nazomer, herfst en winter. In die periode is de grootste kans op veel neerslag in korte tijd. De kans dat de berging in voorjaar of zomer nodig is, is echter nooit helemaal uit te sluiten. In die periode zullen onvermijdelijk broedende vogels en hun nesten en/of eieren of jongen, voortplantende of jonge vissen, amfibieën en zoogdieren worden verstoord of verloren gaan.

Het uitgangspunt van deze rapportage is dan ook dat -ondanks de uitvoer van schadebeperkende maatregelen- betreffende broedende vogels en andere soorten er toch restschade optreedt en een ontheffing nodig zal zijn.

Hieronder volgt per soortgroep de bespreking van mogelijke effecten bij een worst-case-scenario, als tijdens het voortplantingseizoen het recreatiegebied – natuurgebied van de Nieuwe Driemanspolder als waterberging moet gaan dienstdoen, om calamiteiten (grote wateroverlast) in de omliggende stadswijken en dorpen te voorkomen.

Zoals in paragraaf 2.4.2 staat beschreven, zal in 48 uur tijd de aanwezige hoeveelheid water van de waterplas van de Nieuwe Driemanspolder (N3MP) verdubbelen. Onder normale omstandigheden zal de waterkwaliteit van de waterplas van de N3MP goed zijn, mogelijk zelfs zeer goed (regenwater op lichte zavel; geen instroom van agrarisch belast water, aanwezigheid voedselarme kwel). Dat betekent dat het water matig voedselarm zal zijn, helder, met een groot doorzicht (> 1 meter) en met een weelderige onderwaterbegroeiing. Omdat het ongewenst is dat de influx van het water van de piekberging de waterkwaliteit van de plas voor langere tijd of zelfs onomkeerbaar negatief beïnvloedt, zal gepoogd worden het oorspronkelijke water van de golf “piekwater” te blijven scheiden. Dit gebeurt door het sluiten van twee stuwten in de landtong die door de plas loopt, waardoor de golf instromend boezemwater de oorspronkelijke regenwatervoorraad kan opstuwten naar het zuidoostelijke deel (zie kaartje).

In het noordwestelijke deel van de N3MP zal daarom de waterkwaliteit tijdelijk relatief slechter zijn: het gaat om instromend boezemwater dat mogelijk troebel is, met veel loszwevende deeltjes veen en klei, veel bezinksel van (fijn) zand, veel nutriënten en agrarische reststoffen (Onderzoek waterkwaliteit Witteveen &

Bos, 2010). Het "piekwater" zal de in de bodem wortelende onderwaterbegroeiing in het noordwestelijke deel bedekken met een laagje 'vuil', deeltjes veen, klei of anderszins. Dit geldt eveneens voor andere aan het substraat vastzittende zaken en organismen, zoals mosselen, slakken, stenen en beschoeiingen⁴. Na het wegpompen van het water, zal op de weer 'boven water komende' substraten een laagje, mogelijk zelfs een dikke laag slib, veen, klei, of andere detritus achterblijven, wat weer kan leiden tot groeistagnatie van vegetaties, afsterven van planten (en substraatgebonden dieren, zoals platte schijfhorens en grote zoetwatermosselen) of een (ongewenste) verrijking van het substraat met daarna een explosieve ontwikkeling van minder gewenste stikstofminnende en/of fosfaatminnende algen en vaatplanten. Met de aanvoer van het voedselrijkere water komen ook vissen van voedselrijk water de N3MP binnen: de bodembewoners karper en brasem. Deze vissen van voedselrijke omstandigheden kunnen goed in het verrijkte NW-deel van de N3MP gedijen en door hun dominantere aanwezigheid de waterkwaliteit blijvend negatief beïnvloeden (door het telkens weer opwarrelen van slib en modder door de grond opwoelende brasem en karper).

De plotselinge stijging van de waterspiegel zal dus in ieder geval de volgende gevolgen kunnen hebben voor levende wezens en hun biotopen/leefgebieden:

- het onder water komen te staan van holen, nesten, eieren en/of jongen, en daardoor het sterven van de ongeboren en (een deel van) de nog niet mobiele jonge dieren;
- het verstoren van dieren, zowel van adulte dieren, als van mobiele jonge dieren;
- het tijdelijk of mogelijk voor sommige soorten zelfs langdurig vernietigen van geschikt leefgebied, voortplantingsplaatsen, paaiplaatsen e.d. door afzet van een laagje materiaal en mogelijk zelfs door eutrofiëring door agrarisch en menselijk afvalwater (alhoewel verdund met grote hoeveelheid regenwater);
- het vestigen van waterbodemoeders als brasem en karper en het daarna mogelijk blijvend op een mindere kwaliteit geraken van het onderwaterecosysteem;
- het verlies van een compleet voortplantingseizoen van minder flexibele plant- of diersoorten (vogelsoorten die maar één keer in een nauw afgebakende periode broeden, planten die uitsluitend in één bepaalde maand bloeien e.d.);
- het verdrinken van dieren (al of niet volwassen).

Het weer snel wegpompen van het overtollige water kan de volgende gevolgen hebben voor levende wezens en hun biotopen/leefgebieden:

* het op het droogvallende land / oever achterblijven van bittervoorns, welke daarna sterven (bermpjes, kleine en grote modderkruipers kunnen meestal wel naar het water terug kruipen), platte schijfhorenslakken en eieren / eiklonpen / eisnoeren van insecten, vissen en amfibieën.

In onderstaande tabel staan de effecten van de piekberging per aparte, op voortplantingsplek te onderscheiden, soortgroep *relatief* aangegeven.

---

⁴ In het IJmeer en Markermeer heeft een vergelijkbaar fenomeen voor een irreversibele terugval in natuurkwaliteit geleid, tot een significante 'duurzame' achteruitgang van driehoeksmosselen en fonteinkruiden en de dieren die daar van leven.

Effectanalyse per "soortgroep"	tijdelijke	langdurige	gunstige
	effecten	effecten	staat van instandh.
broedvogels met (op wortelstokken gele plomp) drijvend nest (fuut, zwarte stern, kokmeeuw, visdief, zwartkopm.)	0 / -	0	0
overige (water-, riet-, oever)vogels met 'verankerd' nest	-	0	0
weidevogels van graslanden	-	0 / -	0 / -
ruigte- en struweelvogels	-	0	0
uilen en roofvogels met vast jachtgebied op graslanden	0 / -	0	0
muizen, haas	0 / -	0	0
spitsmuizen, egel, wezel, hermelijn en bunzing	0 / -	0 / -	0
waterspitsmuis	0 / -	0 / -	0 / -
vleermuizen met (vaste) jachtgebieden en vliegroutes	0	0	0
algemene amfibieën	0 / -	0	0
rugstreepad	0 / -	0	0
ringslang	0 / -	0	0
kleine en grote modderkruiper, berrmpje	0 / -	0 / -	0
bittervoorn	0 / -	0 / -	0
gestreepte en brede geelgerande waterroofkever	0 / -	0 / -	?
platte schijfhoren	0 / -	0 / -	?
zwanenbloem en dotterbloem	0	0	0
Rietorchis, moeraswespenorchis	0 / -	0 / -	?
breedbladige wespenorchis en kaardenbol	0	0	0

- 0 = geen negatief effect
0 / - = geen of hooguit een gering negatief effect
- = een negatief effect
? = niet in te schatten, o.a. omdat geen verspreidingsgegevens bekend zijn

Op voorhand is duidelijk dat voor enkele (zwaar beschermde) soorten / soortgroepen negatieve effecten, en dus overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet (doden, vernietigen, verstoren) niet zijn uit te sluiten, o.a. voor vogels en hun nesten, vissen, amfibieën, waterspitsmuis e.d.

Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij vogels wordt geen ontheffing verleend, tenzij er geen alternatieven zijn en sprake is van dwingende redenen uit de Vogelrichtlijn (zoals het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid).

De restschade (na mitigatie) dient altijd vooraf gecompenseerd te worden, conform de ADC-toets.

Grote aandacht zal daarom dan ook moeten worden besteed aan de onderbouwing van "het gebrek aan alternatieven = geen andere bevredigende oplossing" en de dwingende redenen van wettelijk belang, genoemd in de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn ("volksgezondheid of openbare veiligheid (d)").

4.2 Wettelijk belang, redenen genoemd in Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn

[U+E] Openbare veiligheid

Door de mogelijkheid om de piekberging in te zetten, is de openbare veiligheid gediend. Door extra bergingscapaciteit te creëren voor boezemwater, wordt voorkomen dat tijdens hevige neerslag het peil in de boezem te snel stijgt waardoor kaden kunnen overstromen of zelfs doorbreken. Bij een kadebreuk zullen de lager gelegen woningen, bedrijven, infrastructuur en landelijk gebied onder water komen te staan. Ook zal bij een kadebreuk de boezem geen water meer kunnen afvoeren, waardoor andere polders geen water meer kunnen wegpompen naar de boezem. De inzet van de piekberging om het waterpeil in de boezem te kunnen beheersen voorkomt ernstige wateroverlast in bebouwd gebied.

Als gevolg van de effecten van de voorgenomen ontwikkeling kunnen bij inundatie, met name in voorjaar en zomer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden. Dit is verboden; er dient een ontheffing ex artikel 75 te worden aangevraagd, in onderhavig geval van waterberging in de Nieuwe Driemanspolder een aanvullende ontheffingsaanvraag (aanvullend op de in december 2008 al verkregen ontheffing FF/75C/2008/0132). Ten behoeve van de aanvullende ontheffingsaanvraag voor het verstoren van broedende vogels, voortplantende dieren, het vernietigen van holen en nesten, het doden van eieren en jongen, dienen schadebeperkende (mitigerende) maatregelen genomen te worden, gericht op beperking van schadelijke effecten en eventueel het resterende areaal foerageergebied.

Juridisch gezien is het nemen van schadebeperkende maatregelen verplicht; na de uitspraak van de rechter (jurisprudentie augustus 2009) wordt meer dan ooit gekeken of de initiatiefnemer alles wat redelijk is in het werk heeft gesteld om schade te voorkomen of te beperken. Van de in de volgende paragrafen gemelde mitigerende maatregelen is echter niet één specifieke maatregel juridisch verplicht te stellen.

Er dient echter wel een afdoend totaalpakket aan schadebeperkende maatregelen te worden genomen, die samen zorgen dat er zo weinig mogelijk schade aan beschermde planten en dieren wordt aangericht.

4.3 Geen andere bevredigende oplossing(en) [S]

Er is in 2001 een afweging gemaakt van de mogelijke maatregelen, met daarbij een indicatieve schatting van de kosten voor Rijnland, voor zover deze bekend waren en ingeschat konden worden.

Maatregel	Gewenst effect op knelpunt Stompwijk	Draagvlak/gevolgen voor omgeving	Bijdrage in Verwerkingscapaciteit boezem	Kosten X miljoen euro
Berging Driemanspolder	+	+ 1)	+	5,6 (zonder grondverwerving)
Verhoging kades	+	- 2)	-	6,2
Verplaatsen polderbemalingen	+/=	=/- 3)	-	6,3

- 1) De inrichting van de Nieuwe Driemanspolder wordt hier niet als negatief voor de omgeving beoordeeld;
- 2) Weerstand en overlast die kadeverhoging teweegbrengt;

3) Aanpassing waterhuishoudkundige structuur polder.

Op basis van het bovenstaande was er in 2001 al een voorkeur voor het aanleggen van een piekberging in de Nieuwe Driemanspolder. Deze locatie scoorde samengevat op de volgende aspecten positief:

- effectiviteit;
- bestuurlijk draagvlak
- tijdspad;
- kosten.

Daarnaast is beoordeeld of een verlaging van de piekbergingscapaciteit naar 1.7 miljoen m³ een bevredigende oplossing is. Minder boezemwater zorgt voor een kleinere belasting op het watersysteem. Deze maatregel is echter niet realistisch, omdat het bergingsvolume van 2,0 miljoen m³ een randvoorwaarde is voor een veilig watersysteem.

4.4 Effectbeoordeling

4.4.1 Tijdelijke effecten

[H] Tijdelijke effecten die het gevolg van de ingebruikname van de waterbergingsfunctie kunnen zijn:

- * verstoren, tijdelijk vernietigen groeiplaatsen van (zwaarder) beschermde planten door het onder water geraken en daarna door de mogelijke afzetting van een laag slib, modder o.i.d. Ook plantensoorten van onderwater- en oevervegetaties van matig voedselrijk water kunnen tijdelijk overspoeld raken door troebel water en bedekt worden met een laagje slib;
- * verstoren van broedende vogels i.v.m. onrust (beweging, geluid, opkomend water) en hun broedplaatsen (uitgezonderd nesten die op drijvende vegetatie liggen, zoals bij sterns en futen);
- * doden van kiemen in eieren en jonge, nog niet vliegvlugge vogels;
- * het verstoren van (zwaarder) beschermde vissen, amfibieën, zoogdieren of vernietigen van holen en andere voortplantingsplaatsen en/of nesten (al of niet met jongen). Voorbeelden zijn het verstoren of vernietigen:
  - van voortplantingsplaatsen van ringslangen door de toevoer van voedselrijk (landbouw)bergingswater (eifzetplaatsen in de aanspoelzone met rottende plantenresten kunnen overspoelen; legsels in dit aangespoelde, broeiende materiaal kunnen verloren gaan);
  - van amfibieëneiklumpen – snoeren, bijv. door wegspoelen naar diepere (koudere) delen of onder het slib geraken;
  - van paaiplaatsen van vissen (bijvoorbeeld ondiep water met zandbodems, rijke onderwaterplantbegroeiingen, maar ook door wegspoelen of onder het slib geraken);
  - van voortplantingsplaatsen van beschermde waterinsecten, platte schijfhorenslakken (rijke onderwaterbegroeiingen, die wegspoelen of onder laag slib geraken);
  - van holen van zoogdiersoorten (zoals de zwaarbeschermd waterespitsmuis). Als het waterpeil snel stijgt, kunnen de zoogdieren (mogelijk zelfs de waterspitsmuis) en andere overbewoners niet snel genoeg alle jongen zwemmend verplaatsen; een deel van de jongen kan omkomen/ verdrinken;
- * het doden van (bij het wegpompen) op het land /oever achterblijvende platte schijfhorenslakken, (bermpjes, kleine en grote modderkruipers) en bittervoorns;
- * het doden van de voor de voortplanting van bittervoorns onmisbare grote zoetwatermosselen. Deze dieren kunnen onder een laagje slib of modder geraken en sterven of op het drogvallende land achterblijven, waardoor bittervoorns zich niet meer kunnen voortplanten;

- * het doden van jonge, alsook volwassen (zwaarder) beschermde zoogdieren (rugstreeppadden, ringslangen) in hun rust-, schuil-, voortplantingsholten bij onverwacht snel stijgend water;
- * het verstoren (, verjagen) of doden van prooidieren van zwaarder beschermde predatoren binnen het plangebied. Dit kan gedurende de bergingsperiode vermindering van de broedresultaten van predatoren buiten het plangebied tot gevolg hebben en mogelijk het (al of niet tijdelijk) verdwijnen van de dieren. Met andere woorden, het plangebied raakt tijdelijk ongeschikt of minder geschikt - ongeschikt als voortplantings- leefgebied voor vogels en andere dieren en als foerageergebied voor predatoren.
- * het verstoren, verkleinen (toename oppervlakte water, afname oppervlakte land) of tijdelijk vernietigen van aanwezige vaste foerageer- / jachtgebieden van predatoren (onder zoogdieren, uilen en roofvogels) kan tot vermindering van de voortplantingsresultaten van deze predatoren buiten het plangebied leiden, met als mogelijk ultiem gevolg het tijdelijk verdwijnen van de dieren. Met andere woorden, het plangebied raakt tijdelijk ongeschikt of minder geschikt als voortplantings- leefgebied voor vogels en andere dieren en als foerageergebied voor predatoren.

4.4.2 Permanente effecten

[I] Ook permanente effecten kunnen mogelijk het gevolg zijn van de ingebruikname van het waterbergingsgebied in lente en zomer. Dit zal in mindere mate gelden voor het open water ('recreatieplas') met haar onderwaterfauna en -flora en een deel van de oevervegetaties.

- * het verstoren van de deelpopulaties van kwetsbare soorten broedvogels kan wel ten koste gaan van het broedsucces, en daarmee van de gunstige staat van instandhouding van de deelpopulaties van bijzondere broedvogels met een kleine verspreiding in dit gebied.
- * de voor de voortplanting van bittervoorns onmisbare grote zoetwatermosselen kunnen zijn gestorven; herstel van deze populatie zich langzaam verplaatsende weekdieren duurt lange tijd, zeker als de waterbodem bedekt is geraakt met een dikke slib- of modderlaag, waar zoetwatermosselen niet in kunnen gedijen. Het kan vele jaren duren voordat de bittervoorns weer terugkeren.
- * bij inlaat van voedselrijk, troebel water kunnen minder gewenste vissoorten plotseling dominant aanwezig zijn: brasem en karper kunnen in het bergingsgebied terecht komen met het bergingswater. Bij een dergelijke piekafvoer verdwijnen namelijk ook tijdelijk landbarrières die eutrofe watergangen met karper en brasem scheiden van overige wateren. Karper en brasem zijn vissoorten die veel in de bodem woelen en daarmee slib en modder (met fosfaatvoorraad) opwarrelen. Wateren met karper en brasem hebben vaak een slecht doorzicht en een hoge voedselrijkheid (beschikbaarheid stikstof en fosfaat). De waterkwaliteit kan blijvend achteruit gaan als karper en brasem in de het nieuwe watergebied terecht komen (en hier voorheen nog niet dominant aanwezig waren). Hierdoor kan het water ongeschikt worden voor vissoorten zoals bittervoorn, en van rijke onderwatergroei afhankelijke lagere soorten zoals de beschermde waterroofkevers en platte schijfhorenslakken. In de Zouweboezem veroorzaken paaiende karpers zelfs het mislukken van op drijvende vloten broedende zwarte sterns (..) !
- * het verstoren (, verjagen) of doden van prooidieren van zwaarder beschermde predatoren en het verkleinen, verstoren of tijdelijk vernietigen van vaste foerageer- / jachtgebieden van predatoren (zoogdieren, uilen en roofvogels), waardoor vermindering van de voortplantingsresultaten van deze predatoren buiten het plangebied kan plaatsvinden. Dit kan leiden tot vermindering van de voortplantingsresultaten van deze predatoren buiten het plangebied, met als mogelijk ultiem gevolg het definitief verdwijnen van de dieren.

4.5 Mitigatie voor en tijdens de bergingsperiode

[P en T] Door de voorgenomen uitvoer van een aantal weloverwogen schadebeperkende maatregelen geeft de initiatiefnemer rekenschap van het “Zorgvuldige handelen”, één van de pijlers van de Flora- en faunawet.

Om de (tijdelijke en permanente) negatieve effecten van de plotselinge toestroom van het piekbergingswater te verminderen, kan een combinatie van de volgende preventieve maatregelen worden uitgevoerd:

1. het optimaal voorbereiden van het toelaten van het ‘oude, betere’, matig voedselarme, gebiedseigen water naar het zuidoostelijke deel van de plas en het daar vasthouden (niet laten mengen) van dit ‘betere’ water door de aanleg van goed afsluitbare stuwtdjes in de landtong tussen het zuidoostelijke en noordwestelijke deel;
2. het beperken van watermenging door verhoging van het laarzenpad (landtong middenkade) en het (tijdelijk) dichtzetten van twee van de drie onderdoorgangen, Op deze manier fungeert het pad als een scheiding tussen twee compartimenten, zodat het boezemwater zich niet door het gehele watersysteem verspreidt;
3. het inrichten van de oevers, zodanig, dat zich hier een stevige, dichte vitale rietgordel kan ontwikkelen, bijvoorbeeld door de aanleg van stevige (!) brede, niet te ondiepe onderwaterterrassen voor riet en andere helofyten;
4. de aanleg van diepere plekken direct na het instroompunt, om de kracht van het instromende water te dempen;
5. de aanleg van een zeer sterk gemaal bij de uitlaat, met vishevel. Om bij het wegpompen van de extra binnengestroomde waterhoeveelheid schade aan vissen te voorkomen, is een goede vishevel gepland, waardoor zelfs grote vissen, maar ook tere vislarven levend stroomafwaarts kunnen geraken.
6. de aanleg van een groot uitgevoerd krooshek voor de inlaat om binnenstromen van ongewenst drijvend zwerfvuil te beperken;
7. het instellen van een goede, ruime (dus niet intensieve!) maaicyclus van riet en oeverbegroeiing, zodanig dat altijd minimaal 66% van het overjarige riet aanwezig blijft. Dit kan, onder matig voedselarme omstandigheden! Dit heeft twee voordelen:
  - A. bescherming tegen erosie van de oevers / dijken;
  - B. aanwezigheid van goede vlucht- en schuilplaatsen in aanwezige rietkragen.

De volgende ‘kunstgrepen’ kunnen bijdragen tot het beperken van schade aan vissen, amfibieën, zoogdieren en broedvogels:

8. creatie van geschikte uittreedplaatsen voor zoogdieren en jonge, niet-vliegvlugge vogels langs [eventuele te steile] oevers;
9. creatie van (zelfs bij maximale piekbelasting) veilige droge plaatsen, binnen- en/of buitendijks langs de ringdijk, in de vorm van extra terpjes, buitendijkse verbredingen van de dijken of anderszins;
10. creatie van kleine lagunes in het noordwestelijke deel van de plas, waarbinnen amfibieën en vissen tijdelijk nog kunnen schuilen voor het stijgende water, bijvoorbeeld door het aanleggen van schuin van de inlaat weglappende strekdammetjes;
11. creatie van stevige bodems van paaiplaatsen voor vissen, bestaande uit fijn of grover grint, dat niet snel door het instromende water wegspoelt, liefst ook binnen deze speciaal gevormde kleine lagunes, achter strekdammetjes;
12. creatie van eventuele broeihopen en overwinteringsplaatsen van ringslangen en andere dieren boven de hoogst mogelijke piekwaterstand, of beter: binnendijks.

P.M. kunnen nog symptoombestrijdingsmaatregelen worden genomen, zoals:

13. het in voorraad houden van stevige, goed opklimbare vlotjes, die bij plotselinge piekbelasting uitgezet kunnen worden om dieren (hazen, amfibieën en watervogels) vluchtmogelijkheden alsook nieuwe broedmogelijkheden (zwarte sterns, meeuwen, futen) te geven;
14. het nalopen van droogvallende oevers en landtongen (de graslandjes) op achtergebleven platte schijfhorenslakken, zoetwatermosselen, waterkevers en bittervoorns (en andere vissen of amfibieënlarven) en het terugplaatsen van de gevonden dieren.

Tenslotte:

15. om evaluatie na een eventuele ingebruikname als waterberging mogelijk te maken, dient cyclisch (bijvoorbeeld 1x/ 5 jaar) de toestand van de natuur, het voorkomen van soorten en hun verspreiding en talrijkheid te worden geïnventariseerd.

[P] Planning

Dergelijke calamiteiten: het neerkomen van honderden mms neerslag in enkele uren / etmalen, zijn niet te plannen! Misschien gaat dit de eerste tweehonderd jaar na heden (oktober 2010) niet plaatsvinden, maar misschien gebeurt het toch enkele jaren dicht na elkaar.

De uitvoer van de meeste hierboven beschreven mitigerende maatregelen moet echter toch tijdens de aanleg plaatsvinden.

[R] Tijdstip

Na het eindigen van de overvloedige neerslag, kan binnen 2 etmalen gestart worden met het wegmalen van de piekbergingswaterhoeveelheid.

Door de grootte en de capaciteit van het aangepaste gemaal, kan de extra ingelaten maximale waterhoeveelheid van 2 miljoen m³ water in 10 dagen worden weggemalen.

4.6 Mitigatie, na het wegpompen van het overtollige water

Schadebeperkende maatregelen die genomen kunnen worden om de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten na de plotselinge toevoer van het piekbergingswater zo goed mogelijk te garanderen zijn:

1. een zo snel mogelijke opstarten van de wegpompwerkzaamheden om de verblijfsduur van het (voedselrijkere) bergingswater zo kort mogelijk te houden;
2. het onmiddellijk inventariseren van de nieuwe toestand van de natuur = het voorkomen van soorten en hun verspreiding en talrijkheid;
3. het evalueren van de stand van zaken van de natuur na het wegpompen van het overtollige water t.o.v. de oude situatie;
4. indien nodig, het versneld wegbaggeren van het binnengekomen voedselrijke slib, ter verbetering van de verminderde waterkwaliteit (niet alles in één keer, i.v.m. verdwijnen soorten, maar mogelijk in een cyclus van bijvoorbeeld drie jaar);
5. het –waar nodig- z.s.m. herstellen van de oevervegetatie en de onderwaterbanketten, - terrassen
6. het aanpassen of verbeteren (na analyse van de evaluatie) van de in paragraaf 4.5 genoemde schadeverminderende inrichtingsmaatregelen.
7. het gedeeltelijk verlagen van het waterpeil, zodat flauwe onderwateroevers droogvallen. Door deze aanvoer van zuurstof wordt de natuurlijke ijzervoorraad in de waterbodem gebonden.

4.7 Restschade

Restschade aan beschermde soorten en leefgebieden van beschermde soorten, na uitvoer van de voorgenomen schadebeperkende maatregelen, is niet uit te sluiten (zie de tabel op bladzijden 24 en 25).

Zoals uit voorafgaande paragrafen blijkt, kan de restschade bestaan uit:

- kleinere deelpopulaties van alle mogelijke soort(groep)en (planten, vissen, amfibieën, zoogdieren, broedvogels);
- afwezigheid of onvoldoende aanwezigheid van geschikte groeiplaatsen;
- afwezigheid of onvoldoende aanwezigheid van geschikte leefgebieden / habitats / voortplantingsplaatsen, zoals stevige paaiplaatsen, rijke onderwaterplantengroei, rijke rietvegetaties, rijk begroeide oevers, enz.;
- vestiging van een onomkeerbaar ecosysteem met slechtere waterkwaliteit in de waterbergings-recreatieplas;
- verdwijning van extreem kwetsbare soorten als gevolg van de inundatie, verrijking van het ecosysteem of het mislukken van de voortplanting.

Hoe dan ook: het verstoren van broedende vogels, voortplantende insecten, vissen, amfibieën en zoogdieren, het onopzettelijk doden van kiemen in eieren, jongen en zelfs adulte dieren, het tijdelijk vernietigen van groeiplaatsen van beschermde rietorchissen, het tijdelijk vernietigen van voortplantingsplaatsen, nesten, holen, paaiplaatsen enz. van insecten, vissen, amfibieën, vogels en zoogdieren zal nimmer geheel kunnen worden voorkomen.

4.8 Functionaliteit

Door de realisatie van ingebruikname van de waterbergingsfunctie in voorjaar en zomer, is een aantal negatieve effecten te verwachten op de aanwezige natuur. Om de exacte effecten op de aanwezige soorten te kunnen vaststellen, dient men te weten of in te schatten, wat de functionaliteit van het waterbergingsgebied de N3MP is voor de deelpopulaties van de betrokken soorten (bruine kiekendief, zwarte stern, blauwborst en andere riet- / zangvogels, eenden, ganzen, vissen, waterspitsmuis e.d.).

Gezien het voorkomen van tal van riet- en moerassoorten in de watergangen rondom het Buytenpark, het Westerpark, de Vlietlanden (inclusief de Starrevaart), de Zoetermeerseplas en de voorziene vestiging van tal van genoemde soorten bij een optimalisering van het ecosysteem van de Zoetermeersche Meerpolder (kerngebied binnen de EHS) kan gesteld worden dat het belang van de N3MP groot, maar niet onmisbaar is voor het voorkomen van de meeste verwachte plant- en diersoorten. Verdwijning van enkele van genoemde soorten kan plaatsvinden, herbevolking vanuit bovengenoemde Buytenpark, Westerpark, Vlietlanden (inclusief de Starrevaart), Zoetermeerseplas en Zoetermeersche Meerpolder kan net zo snel plaatsvinden als bevolking na de ingebruikname van de bergings- en recreatieplas. De functionaliteit van de bergings- en recreatieplas N3MP voor soorten van matig voedselarme watersystemen kan echter groter zijn; herbevolking vanuit de voedselrijkere omgeving zal moeilijker gaan, langer duren. Zwaarder beschermde soorten van helder, matig voedselrijk water met rijke onderwatergroei, zoals de beschermde waterroofkevers en platte schijfhorenslak kunnen dus het best terugkeren vanuit het ZO-deel van de bergings- en recreatieplas, dat deel waarin het oorspronkelijke matig voedselrijke water opgeslagen zal moeten worden. Vandaar dat de voorgenomen compartimentering in een bergingsgdeel aan de NW-kant en een reserveringsdeel aan de ZO-kant van zeer grote waarde is, vooral voor het behoud van de soorten van matig voedselarme watermilieus en de herbevolking van het NW-deel, na wegpompen van het voedselrijke bergingswater en eventueel het wegbaggeren van het achtergebleven slib. De functionaliteit van de N3MP voor tal van watergebonden soorten valt of staat dus met het succes van de scheiding van de beide watermassa's!

4.9 Compensatie

[Q] Na de uitvoer van de schadebeperkende maatregelen (die leiden tot beperking van verstoring en vernietiging) blijft restschade over: de verrijking van het oppervlaktewater, de teloorgang van de deelpopulaties. Deze restschade moet gecompenseerd worden.

Restschade aan zwaarder beschermde soorten dient te worden gecompenseerd! Normaal gesproken dient dit vòòr de ingreep te gebeuren. In het geval van een (niet te voorspellen) piekberging in het voortplantingseizoen, kan de compensatie niet vooraf worden gerealiseerd, omdat de aard en omvang van restschade nauwelijks te voorspellen is.

In praktijk kan dit betekenen dat de initiatiefnemer maatregelen na vaststelling van eventuele restschade ***zou kunnen nemen***:

- aanbrengen van extra (brede, stevige) onderwaterrassen, onderwaterbanketten, welke door riet en andere gewenste helofyten kunnen worden begroeid;
- het aanleggen van extra strekdammetjes om extra (luwe) paaiplaatsen / voortplantingsplaatsen voor vissen en amfibieën te creëren;
- creëren van extra rust- of schuil- of voortplantings- of overwinteringsplaatsen van dieren;
- uitleggen van extra vlotjes voor broedvogels zoals zwarte stern (waarop ook andere dieren kunnen vluchten);
- het creëren van groeiplaatsen van bijzondere vegetaties en beschermde planten.

Ook hier geldt weer dat de hierna beschreven afzonderlijke compenserende maatregelen niet stuk voor stuk juridisch verplicht te stellen zijn, maar dat het uiteindelijke totaalpakket zodanig de restschade moet compenseren dat de gunstige staat van instandhouding van de deelpopulaties veilig gesteld moet zijn.

4.10 Verantwoording [J]

Bovenstaande effectanalyse is tot stand gekomen in eendrachtige samenwerking tussen experts van het Hoogheemraadschap van Delfland, het projectbureau De Nieuwe Driemanspolder en ingenieursbureau DHV B.V.

Hierbij is gebruik gemaakt van gegevens van recente (2008, 2009) inventarisaties van de natuur van de Nieuwe Driemanspolder en directe omgeving (Buytenpark, Zoetermeersche Meerpolder), van de grote gebiedskennis en gedegen soortkennis van betrokkenen (zie Colofon), van input door derden, zoals specialisten van de Stichting Werkgroep Groenbeheer Nootdorp-Leidschendam en stadsecologen van Zoetermeer, van parate kennis van vergelijkbare landbouw- en recreatiegebieden in Het Groene Hart, een gedegen kennis van het voortschrijdend inzicht betreffende de Flora- en faunawet (en haar interpretatie en jurisprudentie) en dan met name van vergelijkbare ontheffingsaanvragen voor waterbergingen of calamiteitenbergingen (o.a. die voor de Bergboezem polder Berkel).

Deze effectstudie is gebaseerd op een worst-case-scenario, zowel voor wat betreft de mogelijke wateroverlast, alsook voor de verwachte en onverwachte vestiging van plant- en diersoorten in het toekomstige natuur- en recreatiegebied van de Nieuwe Driemanspolder.

Dit betekent niet dat hiermee alle (beschermde) plant- en diersoorten 'gedekt' zijn; het betekent wel dat op zorgvuldige wijze alle redelijkerwijs verwachte effecten op (beschermde) planten en dieren zijn geanalyseerd.

Verrassingen zijn niet uitgesloten, zowel wat betreft het voortschrijdend inzicht in de piekbergingsproblematiek, als wat betreft de ontwikkelingen in de natuurwetgeving, als wat betreft ontwikkelingen in de Nederlandse natuur. Dit document geeft echter een compleet beeld van de –met de huidige kennis- verwachte effecten en mogelijk te nemen maatregelen.

5 BEHEER

De meeste van de in de voorgaande paragrafen genoemde maatregelen vallen onder "Inrichting". Dit zijn éénmalig genomen maatregelen om een gewenste beginsituatie van een terrein(deel) te bereiken, waardoor de gewenste hoedanigheid van dit terreindeel gegarandeerd is.

Enkele van de mitigerende maatregelen uit de paragrafen 4.5 en 4.6 betreffen echter beheermaatregelen. Het beheer is het geheel aan cyclisch terugkerende ingrepen om een vooraf gekozen doel te bereiken en 'vast te houden'. De volgende beheermaatregelen zijn van belang voor de gunstige staat van instandhouding van de (zwaarder beschermde) soortgroepen, zowel om vestiging te bespoedigen, als om de duurzame aanwezigheid te garanderen, alsook de hervestiging na eventuele verdwijning na inundatie te bewerkstelligen:

1. een extensief maai-beheer: het instellen van een goede, ruime (dus niet intensieve!) maaicyclus van riet en oeverbegroeiing, zodanig dat altijd minimaal 66% van het overjarige riet aanwezig blijft. Dit kan, onder matig voedselarme omstandigheden;
2. indien nodig, het (versneld weg) baggeren van het binnengekomen voedselrijke slib, ter verbetering van de verminderde waterkwaliteit (niet alles in één keer, i.v.m. verdwijnen soorten, maar mogelijk in een cyclus van bijvoorbeeld drie jaar);
3. het –waar nodig- z.s.m. herstellen van de oevervegetatie en de onderwaterbanketten, -terrassen;
4. soortgericht beheer (het maken en uitleggen van extra vlotjes voor broedvogels zoals zwarte stern, het buitendijks aanleggen van broeihopen en overwinteringplaatsen voor ringslangen e.d.).

5.1 Maaien riet en oevervegetaties

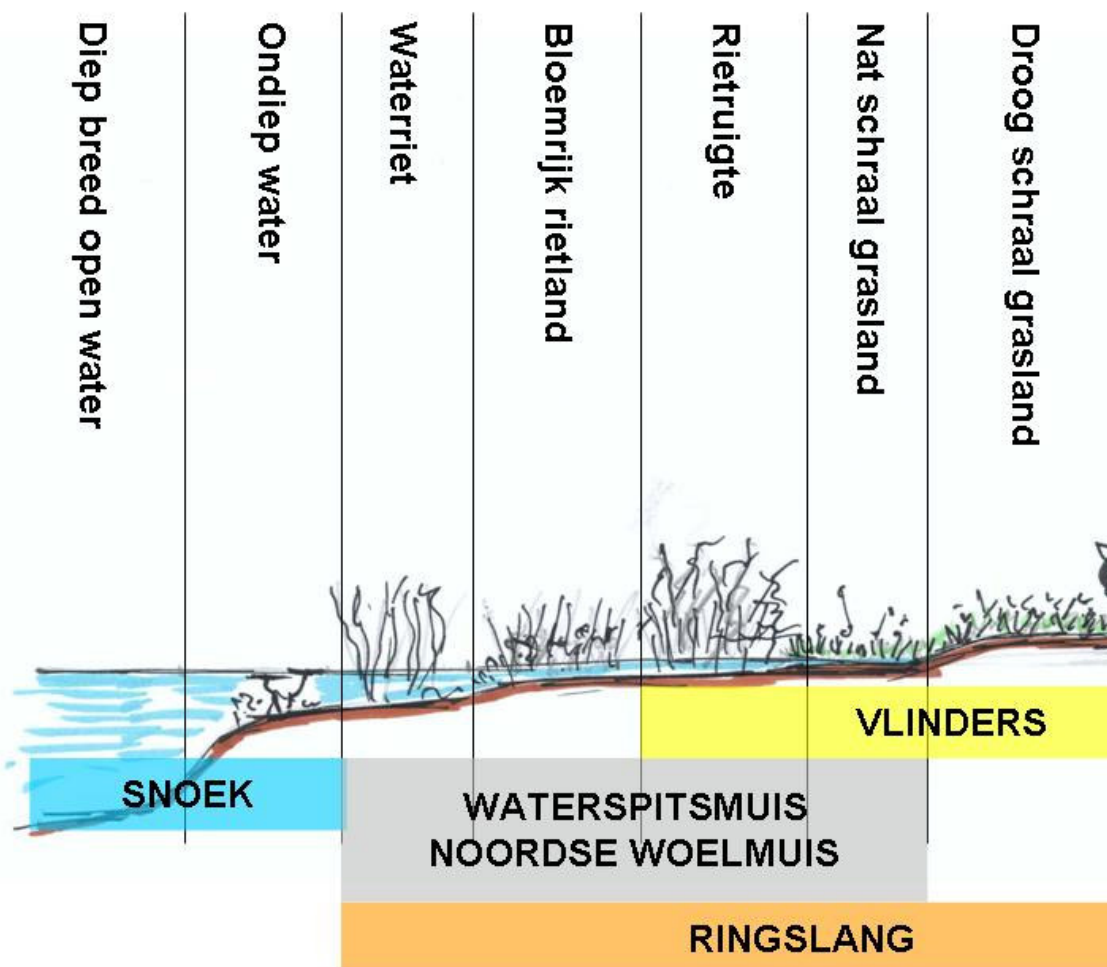
Van vitaal belang voor vestiging en duurzaam aanwezig zijn van soorten van riet en moeras, water en oevers, is de aanwezigheid van een brede oevervegetatie bestaande uit: dieper water, ondiep water, waterriet, bloemrijk rietland, rietruigte, nat grasland en bloemrijk grasland op het dijklichaam (zie Figuur 5). Onder voedselrijke omstandigheden worden door de waterschappen overal in Nederland jaarlijks of tweejaarlijks riet en ruigte uit/langs watergangen verwijderd. Hierdoor kunnen diersoorten van overjarig (= riet ouder dan één groeiseizoen) riet zich niet blijvend handhaven.

Onder meer voedselarme omstandigheden, waarin riet niet snel verruigt, kan de maaicyclus verruimd worden tot drie jaar of nog extensiever.

Bij een maai- en ruimcyclus van 1x / 3 jaar is er 's winters altijd 66% van het areaal aan riet en ruigtes aanwezig, hetgeen ecologisch gezien gewenst is, omdat hierin tal van vogels, insecten, amfibieën, ringslangen en zoogdieren (waterspitsmuis!) hun optimale habitat vinden. Onder de matig voedselarme omstandigheden van de N3MP moet worden gestreefd naar een maai- en afvoercyclus van riet, andere helofyten en ruigtes van 1x/ 3 jaar of liever nog 1x / 4 jaar. Voorbeelden uit andere regio's, zoals de Loenderveense Waterleidingplas laten zien, dat dit zeer goed mogelijk is en ecologisch zeer goede resultaten geeft. Bovendien is het beheertechisch veel goedkoper!

Van belang is dat het maaisel afgevoerd wordt en dat er geen, of in ieder geval weinig aanvoer van voedingsstoffen vanuit het water plaatsvindt.

Figuur 5 Schema ecologisch goed functionerende overgang van water naar land

5.2 Baggeren

Voor baggeren geldt feitelijk hetzelfde. Ook hier is aanvoer van teveel ongewenste stoffen het knelpunt. In een matig voedselarme situatie zal zich minder snel een (ongewenste) slib- of modderlaag vormen, en is baggeren minder snel nodig. Waarschijnlijk kan in een nieuwe, stabiele situatie in de N3MP een baggercyclus van 1x / 15 à 20 jaar worden aangehouden.

Bij het inspoelen van veel slib (met een voorraad fosfaat), veenresten (met veel stikstof), organisch materiaal met de influx van de piekwaterhoeveelheid, kan versneld baggeren nodig zijn, vooral als de nieuw afgezette sliblaag het goed ecologisch functioneren van de waterplas frustreert door:

- het achterwege blijven van het herstel van de onderwaterplantenbegroeiing,
- het verdwijnen van gewenste macrofauna zoals grote zoetwatermosselen (voor de bittervoorn), en
- de versnelde groei van minder gewenste ruigtekruiden (haagwinde, lisdodde, grote brandnetel, liesgras, e.d.) in de aanspoelingszone.

Na evaluatie van het functioneren van het waterecosysteem na het wegpompen van het bergingswater, kan worden besloten om de baggercyclus te verkorten, om in een versnelde cyclus in twee of drie jaren de

ingespoelde specie te verwijderen. Het is niet-gewenst dat dit plaatsvindt in één onafgebroken baggeractie, omdat daarmee gewenste organismen (kleine en grote modderkruiper, kroeskarper, libellenlarven, mosselen e.d), die in de baggerlaag verblijven in één keer afgevoerd worden en uit het watersysteem kunnen verdwijnen. Spreiding van het baggerwerk over twee, liefst drie jaar is daarom aan te bevelen.

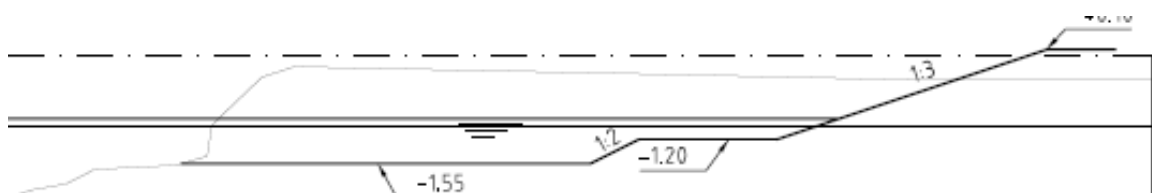
5.3 Onderhouden goed onderwaterterrassen, onderwaterbanketten

Voor vitale riet- / helofytenvegetaties en het voorkomen van een grote biodiversiteit aan insecten, vissen, amfibieën, broedvogels en zoogdieren zijn zogenaamde onderwaterterrassen of onderwaterbanketten zeer gewenst: horizontaal liggende, minstens 2 meter brede vooroevers.

Deze "onderwaterbanken" mogen niet te ondiep liggen (dan begroeien ze binnen twee jaar met lisdodde en verlanden snel, hetgeen ongewenst is), en niet te diep (> 1.10 meter), omdat ze dan niet begroeien. Onderwaterterrassen van 50 - 90 cm beneden het laagste waterpeil zijn ideaal. Hier kan een rietvegetatie groeien, die niet snel verruigt, hier concentreren waterinsecten zich, hier kunnen vissen en amfibieën zich voortplanten, hun larven zich schuilhouden en voeden, hier vissen vogels en zoogdieren.

Om onderstaande schematische tekening is een dergelijke ideale onderwateroever te zien (Figuur 6), met liefst twee terrassen.

Figuur 6 Schema ecologisch goed functionerende oever met onderwaterterrassen

De ondiepere delen van deze onderwaterterrassen moeten af en toe geschoond worden, d.w.z. gedeeltelijk van hun vegetatie ontdaan. Ook hier geldt: hoe extensiever de cyclus, hoe beter. Al naar gelang de bijgroei, het verlandingsproces, zal in het najaar (september) voorzichtig een deel verwijderd kunnen worden, liefst om de 80 à 100 meter een aaneengesloten lengte van max. 20 meter (cyclus 1 op 5 of 6).

5.4 Soortgericht beheer

In specifieke gevallen kan worden besloten tot het nemen van maatregelen t.b.v. soortgericht beheer. Te denken is dan aan:

- het maken en op rustige luwe, plaatsen uitleggen van (verankerde) vlotjes t.b.v. het broeden van zwarte sterns, fuutachtigen, meeuwen en visdieven;
- het maken en jaarlijks opwaarderen van broeihopen voor ringslangen op daarvoor optimale plaatsen (binnendijks);
- het tweejaarlijks maaien en afvoeren van 50% van eventuele groeiplaatsen van rietorchissen,

Ook de gegarandeerde uitvoer van bovengenoemde beheermaatregelen, zal –evenmin als de uitvoer van de andere mitigerende maatregelen- niet leiden tot het geheel voorkomen van het plaatsvinden van schade aan zwaarbeschermd soort(groep)en!

6 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

6.1 Conclusies

Door de uitvoer van het in deze rapportage beschreven pakket aan schadebeperkende maatregelen, door de realisatie van het voorgestelde pakket van compenserende maatregelen en door de voor lange termijn veiligstelling van een goed, effectief duurzaam beheer van de voorzieningen is de gunstige staat van instandhouding van de deelpopulaties eenden en ganzen en andere watervogels, riet-, moeras- en zangvogels, uilen en roofvogels, maar ook zoogdieren en hun holen en andere voortplantingsplaatsen, ringslangen en hun broeihopen en overwinteringsplaatsen, amfibieën en hun eierklompen & – snoeren, bittervoorns en modderkruipers en hun paaiplaatsen, waterinsecten en slakken en hun onmisbare onderwatervegetaties, beschermde oeverplanten en rietorchissen en hun groeiplaatsen blijvend gewaarborgd.

Omdat echter schade aan (zwaarder) beschermde planten- en diersoorten door het in gebruik nemen van de waterbergings- en recreatieplas Nieuwe Driemanspolder (N3MP) tijdens het voortplantingseizoen niet uit te sluiten is, kunnen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden, te weten:

1. het tijdelijk vernietigen van rietorchissen op hun groeiplaats (artikel 8);
2. het verstoren van voortplantende kleine en grote modderkruipers, bempje en bittervoorns en rugstreeppadden en het vernietigen van hun eieren, eierklompen, eiersnoeren (artikelen 10, 11 en 12);
3. het verstoren van broedende roerdomp, waterral, waterhoen, meerkoet, knobbelzwaan, grauwe gans, grote Canadese gans, Nijlgans, brandgans, tamme - of soepgans, wilde eend, boereneend, krakeend, kuifeend, fazant, kievit, scholekster, tureluur, bruine kiekendief, koekoek, houtduif, merel, zanglijster, graspieper, witte kwikstaart, blauwborst, roodborst, heggemus, winterkoning, kleine karekiet, grote karekiet, bosrietzanger, sprinkhaanzanger, rietzanger, snor, fitis, tjiftjaf, zwartkop, tuinfluiter, braamsluiper, grasmus, kneu, groenling, putter, rietgors, gaai, zwarte kraai en niet uit te sluiten (door de turbulentie) van op half verankerde watervegetaties en verankerde vlotjes broedende fuut, zwarte stern, visdief, zwartkopmeeuw en kokmeeuw (artikel 10);
4. het onopzettelijk verloren gaan (lees; vernietigd worden) van nesten met eieren of niet-vluchtgerede jongen van roerdomp, fuut, waterral, waterhoen, meerkoet, knobbelzwaan, grauwe gans, grote Canadese gans, Nijlgans, brandgans, tamme - of soepgans, wilde eend, boereneend, krakeend, kuifeend, fazant, kievit, scholekster, tureluur, bruine kiekendief, koekoek, houtduif, merel, zanglijster, graspieper, witte kwikstaart, blauwborst, roodborst, heggemus, winterkoning, kleine karekiet, grote karekiet, bosrietzanger, sprinkhaanzanger, rietzanger, snor, fitis, tjiftjaf, zwartkop, tuinfluiter, braamsluiper, grasmus, kneu, groenling, putter, rietgors, gaai, zwarte kraai en niet uit te sluiten (door de turbulentie) van nesten op half verankerde watervegetaties en verankerde vlotjes van fuut, zwarte stern, visdief, zwartkopmeeuw en kokmeeuw (artikelen 9, 11 en 12);
5. het tijdelijk vernietigen van een deel van vast jachtgebied (inclusief het onopzettelijk doden van een deel van hun prooidieren!) van steenuil, kerkuil, torenvalk, buizerd en bruine kiekendief (artikel 11);
6. het tijdelijk verstoren of vernietigen van voortplantingsplaatsen van ringslang en waterspitsmuis (artikelen 10 en 11);

7. het onopzettelijk doden van –door het stijgende water- in hun holen, rustplaatsen of schuilplaatsen opgesloten rakende adulte of niet-vluchtgerede jongen van de rugstreeppad, ringslang, waterspitsmuis (artikel 9);
8. het vernietigen van habitats van beschermde waterroofkevers en de platte schijfhorenslak (artikel 11);
9. het onopzettelijk doden van beschermde waterroofkevers, platte schijfhorenslak, (zoetwatermosselen en indirect daarmee de bittervoorns), berrmpje, kleine en grote modderkruipers en bittervoorns (die op droogvallend land achterblijven of door het bedekt raken met slib of modder) (artikel 9).

Omdat dit overtreding betekent van de artikelen 8, 9, 10, 11 en 12 van de Flora- en faunawet, dient voor overtreding van deze verbodsbepalingen ontheffing te worden aangevraagd.

6.2 Aanbevelingen

Teneinde de gevolgen voor de (al dan niet beschermde) soorten zoveel mogelijk als redelijk is te beperken, kan een minimaal totaalpakket van de in de paragrafen 4.5, 4.6, 4.9 en in hoofdstuk 5 beschreven maatregelen worden uitgevoerd. Dit totaalpakket dient te bestaan uit maatregelen die getuigen van zorgvuldigheid, van zorgvuldig handelen [T], maar die tegelijkertijd ook redelijk zijn, gezien de zeer geringe kans op de ingebruikname van de piekberging in het voortplantingseizoen en de zorgplicht (artikel 2 van de Flora- en faunawet)!

COLOFON

Opdrachtgever	: Hoogheemraadschap van Rijnland
Project	: Ontheffingsaanvraag piekberging Nieuwe Driemanspolder
Dossier	: Definitief rapport Activiteitenplan
Omvang rapport	: 38 pagina's
Auteurs	: Ilco van Woersem
Bijdrage	: Drs. M. Liefing (DHV); Dhr. Van Amelsvoort – Hoogheemraadschap Delfland, Dhr. A. Zonneveld - Hoogheemraadschap van Rijnland, Drs. M. van Oostveen (DHV)
Projectleider	: I. van Woersem
Projectmanager	: Drs. S. Mulder
Datum	: oktober 2010
Naam/Paraaf	:

DHV B.V.

*Ruimte en Mobiliteit
Waldorpstraat 13G
2521 CA Den Haag
Postbus 93059
2509 AB Den Haag
T (070) 314 33 33
F (070) 326 28 91
E denhaag@dhv.com
www.dhv.nl*

